

T.C

BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

“ATİNALI TİMON VETİRESİ ”

WILLIAM SHAKESPEARE’İN ATİNALI TİMON OYUNU ÜZERİNE
METİN VE ÇALIŞMA SÜRECİ

Barış Yıldız

S.B.E İleri Oyunculuk Yüksek Lisans Programı

Mayıs 2007

T.C

BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

“ATİNALI TİMÖN VETİRESİ”

WILLIAM SHAKESPEARE’İN ATİNALI TİMÖN OYUNU

METİN VE ÇALIŞMA SÜRECİ

Yıldız,Barış

S.B.E İleri Oyunculuk Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Yard. Doç. Kerem Karaboğa

Mayıs 2007

BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Yrd. Doç. Dr. İpek ALTINBAŞAK
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Bu tezin İleri Oyunculuk Yüksek Lisans Programından mezun olması için gereken tüm koşulları ve istekleri yerine getirdiğini onaylıyorum.

Yrd. Doç. Dr. Melih Zafer ARICAN
İleri Oyunculuk Yüksek Lisans Programı Koordinatörü

Bu tez okunup nitelik ve içerik açısından tümüyle yeterli olup İleri Oyunculuk Yüksek Lisans Programı için uygun olduğu onaylanmıştır.

Yrd. Doç. Dr. Kerem KARABOĞA
Tez Yöneticisi

Tez İnceleme Komitesi

İmza

Yrd. Doç. Dr. Kerem KARABOĞA

Yrd. Doç. Dr. Yavuz PEKMAN

Yrd. Doç. Dr. Erol İPEKLİ

Yeşim'e...

Önsöz...

Bu kadar zor olduğunu söyleyen, elimden tutup beni geri çeken, ne yapıyorsun diyen olmamıştı bana. Tiyatro okumak, tiyatrocü olmak istiyordum, doktor, avukat, buz hokeycisi olmaktan önce. Onlarda güzeldi elbet, ama tiyatro, her zaman bir başkaydı. Neden tiyatro? Dediklerinde “başka bir şey yapamam ki” dedim hep. (Zaten yapsaydım, bu bir felaket olurdu. Sahnedeki bir Barış’ı seyretmekten daha katlanılmaz bir şey varsa, Buz Hokeyi yapan bir Barış’ı seyretmektir herhalde. Jinekolog bir Barış’ı saymıyorum bile)

Söylemedi kimse, nasıl bir dünyanın içine giriyorum. Şimdi, belki, en başta bilmem gereken şeyi en sonunda, anlamaya başladım. Ben, hayatın kendisiyle uğraşıyordum. Kendisinden bile üstün tutulan bir alanıyla. “Tiyatro, hayatın aynası değildir! Hayat, tiyatronun kötü bir taklidi olabilir yalnızca” diye yazıyordu, ilk oyunlarımı oynadığım salonun kapısında. Zormuş, en zoruymuş meğer kimsenin beni uyarmadığı tiyatro. Şimdi, bu zor seçimimin, daha ilk basamağı olan akademik kısmını bitiriyorum. Ve benim için, merdiveni dik tutan, çıkacağı yolu gösteren, düşümü, hayalimi şekillendiren, yön veren, eğiten, geliştiren, destek olan herkese bir kez daha teşekkür etmek istiyorum.

Yüksek Lisansı okuyabilmem için bana fırsat veren, öğrenimim boyunca, en az benim kadar heyecan duyarak, paylaşan, esirgemeyen hocalarım; Ayşe Lebriz, Ezel Akay ve Demet Akbağ’a...

Kaçmanın değil, üstüne gitmenin sırrını veren, paketiyle değil, içindekiyle uğraşan, uğraştıran, hem okulda, hem de sahnede, destekçim, Haluk Bilginer’e...

Aklımın en ön sırasındaki koltuklara oturttuğum, kızdığım, küfür ettiğim, korktuğum, korkuttuğum ama en çok da sevdiğim iki değerli insan; arkadaşım, ağabeyim, hocam, yönetmenim olan Kemal Aydoğan ve Çetin Sarıkartal'a...

En eğlenceli günümü zehir, en sikkın günümü bayram eden, olmazlarsa olmayacak, iyi ki varlar dediğim, yolu şenlikli kılan yoldaşlarım, sınıf arkadaşlarıma... Öner miydi adı, neydi? o çocuğa...

İki üniversitemde de, bir şekilde yolumuzun kesiştiği, tez danışmanım, bilgi emekçisi hocam Kerem Karaboğa'ya...

İlk öğretmenim babama,

Beni hem kendinden, hem kendimden çıkararak, yolumu açmakla kalmayıp, arkamdan da itekleyen,

Canımın içi anneme...

Onları ne kadar seviyorsun diye soran olursa, atmış yaşında bile, hiç utanmam, kollarımı iki yana kocaman açar; 'işte bu kadaaaaaar' diye bağırırım. Ödeyemem hakkınızın faizini bile.

Çok, çok teşekkür ederim hepinize.

Barış

ÖZET

“ATINALI TİMON VETİRESİ ”

WILLIAM SHAKESPEARE’İN ATINALI TİMON OYUNU ÜZERİNE

METİN VE ÇALIŞMA SÜRECİ

Yıldız, Barış

İleri Oyunculuk Yüksek Lisans Programı

Tez Yöneticisi: Yard. Doç.Dr. Kerem Karaboğa

Mayıs 2007, 59 sayfa

Bu tezin içeriği, William Shakespeare’in “Atinalı Timon” adlı oyununun, 27 Mart 2006 pazartesi günü başlayan ve 17 Mayıs Çarşamba günü, 15. İstanbul Uluslar Arası Tiyatro Festivali kapsamında oynanmasına kadar süren prova sürecinin ayrıntılı olarak incelenmesinden oluşmaktadır. Çalışmada, oyuncunun deney imlediği rol üzerinden, yaratım ve prova aşamalarını değerlendirmesi, öznel yaklaşımını seçmesi, sürece dâhil olduğu andan, sonuca giden yola kadar geçirdiği evreleri hem objektif hem de sübjektif olarak aktarması esas alınmıştır.

Oyun incelemesi bölümünde ilk olarak, genel hatlarıyla oyunun özeti çıkarılmış, ardından karakter üzerinden açıklamalara gidilmiştir. Atinalı Timon oyununda, deneyimlenen karakterin adı “Şair”dir. Bu karakterin, yapının içinde nereye oturduğuna dair çözümlemeye bulunulan ‘analiz’ bölümüne ilaveten, süreç bölümünde ise ‘Şairi Anlamak’ başlığı altında, karakter üzerinden neler hedeflendi ve ne kadarı yapıldı’ya ulaşılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Atinalı Timon, William Shakespeare, Oyun, Oyunculuk

ABSTRACT

“TIMON OF ATHENS PROCESS”

TIMON OF ATHENS FROM WILLIAM SHAKESPEARE

CONTENT AND REHEARSAL PHASE

Yıldız, Barış

Master's Degree In Advance Acting

Supervisor: Yard. Doç.Dr. Kerem Karaboğa

May 2007, 59 page

The content of this thesis is become with the detailed examination of rehearsal period of W.Shakespeare “Timon of Athens”.

In this work, it was evaluated that creation and rehearsal periods over the tried role. The passed periods were transmitted as both objectively and subjectively.

Firstly, the summary of the play and then character analysis were written. In the chapter of 'analysis' and 'understanding of the poet' the 'poet' character was examined detailed.

Key Words: Timon of Athens, William Shakespeare, Play, Acting

İÇİNDEKİLER:

Önsöz.....	i
Özet.....	ii
Abstract.....	iii
1.GİRİŞ.....	
2.OYUN İNCELEMESİ.....	
2.1 Atinalı Timon.....	
2.2 Rol Analizi.....	
2.3 Olay Örgüsü.....	
3.SÜREÇ ANALİZİ.....	
3.1 Prodüksiyon Süreci.....	
3.2 Şair'i Anlamak.....	
4.SONUÇ.....	

KAYNAKÇA

EKLER (APPENDIX)

Ek.A1- Atinalı Timon oyununun çeviri metin ve Oyun Atölyesi'nin prodüksiyonundaki karakter listesi

Ek.A2- Prova günlüğü (Toğan Şerif Onay)

Ek.A3- Atinalı Timon sahnelemesine yazılan eleştiriler

1. GİRİŞ

Bahçeşehir Üniversitesi İleri Oyunculuk Yüksek Lisans bölümünde geçirilmiş olan iki verimli senenin ve süreç boyunca öğrenilen bilgilerin, pratik olarak uygulanıp deneyimlendiği ‘Atinalı Timon’ oyununun, oyuncu Barış Yıldız üzerinden geçirdiği evrelerin özeti niteliğinde diyebiliriz “Atinalı Timon Oyunu Üzerine Metin ve Çalışma Süreci” başlıklı bu tez için.

Tarafli bir bakış açısı yanılıgına düşmemeye çalışarak; ayrıntılarıyla sürecin aşamaları incelenmeye çalışıldı ve nihayeti üzerine çıkarımlarda bulunuldu tez boyunca. Ve ortaya, giriş gelişme ve sonuç bölümlerinin kademe kademe nasıl gelişip, olgunlaştığına dair, akıcı bir kaynak özelliği taşıyan, tarafsız bir tez çıkması hedeflendi.

William Shakespeare’in “Atinalı Timon” oyunu içerisindeki “Şair” rolü esas alındığı için, hem ‘bir rol yaratmak’ evresi, hem de Shakespeare’in dili, anlatımı ve algılanışı evresi başlıca kaynak olarak ele alındı. Böylece metnin dramaturjig kısmı ile sahneleme kısmı iç içe incelenmiş oldu. Bu ‘harman’ inceleme, yaratım sürecinin her aşamasına dâhil oldu.

Profesyonel bir tiyatro kurumu olan “Oyun Atölyesi” sahnesinde, bir sezon boyunca oynanan “Atinalı Timon” oyunu incelemesinin, bir öğrenci-oyuncu’nun gözünden olabildiğince ayrıntılı olarak değerlendirmesi temeli üzerine kurulan tez, profesyonel hayat ile okul eğitimi arasındaki bağı da yalın bir geçişle aktarması temelini hedefliyor.

2.OYUN İNCELEMESİ

2.1. ATİNALI TİMON

Timon, Atina'nın cömertliğiyle ün salmış bir hemşerisidir. Kılıcıyla Atina'yı kurtarmış, erdemleriyle de süslemiştir. Kesesi devletin kesesi gibidir. Senato, kılıcına güvendiği kadar, kesesine de güvenir Timon'un. Kentinin karşılaştığı her güçlüğe yetişen erdemli bir kişidir. Sofrası da kesesi gibi herkese açıktır. Hemen hemen bütün Atina, onun sarayı andıran konağında yiyip içmektedirler. Atina'nın babası sayılmakta, bütün Atinalılarca sevilmiştir. Timon seçtiği bu yolda mutludur.

Böylesi bir cömertliğe dayanamayan kese elbette tükenecektir. Alacaklılar, önce yavaştan, sonra hızlıca kapısına birikmeye başlarlar. Timon, kuşkusuzdur. Yakınlarına, dostlarına, senatoya güvenmektedir. Atina'nın babası, soylu, erdemli Timon'u ortada bırakacak değil ya...Yardıma koşmak sırası Atina' ya, Atinalılara gelmiştir.

Kahyasının her kapıdan kovulduğunu, Atina'nın kendisine sırt çevirdiğini duymak Timon'u şaşırtır önce. Kulaklarına inanamaz. Sonra yüreğinde bir acı, her an biraz daha artan bir acı duymaya başlar. Kendisine rastlamamak için evlerine saklanan yakınlarının, dostlarının, senato üyelerinin hikayesini duymaz kulaklarla dinler. Kirpikleri ağlamak isteğiyle titremektedir, ama ağlayamaz, içindeki sıcak duygularla birlikte göz yaşlarını da kurutmuş gibidir. Artık, benliğini saran tek bir duygu vardır: Tiksinti.

Timon tiksindir Atina'dan. Oysa belli etmez. Yeniden para bulduğu, eski gösterişine kavuştuğu söylentisini yayarak Atina'ya son bir şölen vermek isteğindedir. Gizlendikleri yerlerden birer ikişer çıkan Atinalılar, soylu Timon'un şölenine koşarlar. Onu övmek, onun erdemlerini belirtebilmek için birbirleriyle yarış etmektedirler. Yazarlar övgüler dizmekte, şairler şiir düzmektedir. Sofra eski günlerin mutluluğu içindedir. Herkes yerine oturunca Timon soğukkanlılıkla ayağa kalkar: Sahanlarınızın kapaklarını kaldırın, diye bağırır, yalayın köpekler!....

İnsanlara karşı duyduğu tiksinti öylesine sonsuzdur ki, Timon, Atina'yı bırakıp tek başına yaşamak için ormana çekilir. Dönüp son bir kez baktığı Atina'nın duvarları onu tiksintiyle titretmektedir. Artık haykırışı, bencil, ama insanca bir haykırıştır: Ey o kurtları çeviren duvar, yere bat da Atina'yı koruma. Analar, iffetinizi bir yana bırakın; çocuklar, itaat nedir unutun. Köleler alını kırışık senato üyelerini yerlerinden zorla çekip atın da onların yerine sizler geçin. On altısında ki oğul, topallayan babanın elindeki değneği kap da onun beynini dağıt. Büyüklere saygı, Tanrılara inan, barış, adalet, iyi komşuluklar, bilgi, görgü, sanatlar, meslekler, mertebeler birbirinizi yok eden zıtlıklar haline gelinde kargaşalıklar bitmesin. Zevk düşkünlüğu gençlerin iliklerine kadar işlesin de çamur yığını için de boğulsunlar. Kaşıntılar, donmalar Atinalıların üstüne kök salın ki biçtikleri hasat baştan başa cüzam olsun!

Timon'un insanca bencilliği başkaldırmıştır artık. Merhaba diyenlere, 'ne olurdu biraz temiz olsaydın da üstüne tükürseydim' diye karşılık veriyor. ' al şu ekmeği, yemeğine katık yap' diyen olursa, ' önce sen defol da ağzımın tadı gelsin' diyor. Hele biri , 'seni seviyorum' demeye görsün, karşılığını alıyor hemen: ' niçin sevesin, sana para vermedim ki?... ' Bir başkasına verdiği karşılık da erdem konusunda, birçok sorunların cevaplarını veriyor: ' Aslan

olsan tilki sana oyun oynardı. Kuzu olsan kurt seni yerdı. Tilki olsan da eŖeđin suçlamasına uğrasan aslan senden kuŖkulanırdı. EŖek olsan sersemliğin yüzünden dert çeker, ayıya kahvaltı olurdu. Ayı olsan at seni öldürürdü. At olsan parsın pençesine düşerdin. Hangi hayvan olmalıydın ki başka bir hayvana boyun eğmeyesin. Ne türlü bir hayvansın ki hayvan olmakla neler kaybettiğini görmüyorsun!..'

Timon'un bütün erdemleri bencilliğinden doğmuştur. Yaşama yolunda cömertliği, iyilikseverliği seçmiştir. Kendini koruma içgüdüsunü bu duygularla karşılamaktadır. Varlığını cömertliğiyle, iyilikseverliğiyle duyuruyordur. Seçtiği yol olumlu bir yoldur. Varlığını cimriliğiyle, kötülük severliğiyle de duyurabilirdi; kendini koruma içgüdüsu bu yollarla da karşılanabilirdi. Karayı değil de akı, olumsuzluğu değil de olumluluğu seçmiş olması Timon'u daha yolun başındayken sevimli kılıyor. Bu yol, onu kendine karşı da övündürmektedir. ' yardımımına güvenen birini silkip atacak bir yarışta değilim' diyor. Yardımına güvenen birini silkip atacak yaradılışta bir insan olmayışı onu mutlu kılmaktadır. 'düşkünlerin kalkmasına yardım etmek yetişmez, sonra da onlara destek olmalı' diyor. Düşkünlerin kalkmasına yardım etmekle yetinmeyip sonrada onlara destek olmak onu mutlu kılmaktadır. ' ben karşılık beklemeksizin veririm'. Karşılık beklemeksizin vermek onu mutlu kılmaktadır. Timon, bu duygularıyla kendini doyuruyor. Böyle olabildiğinden ötürü mutludur. Bu mutluluk onu büsbütün böyle olmaya zorlamaktadır. İsteğiyle mutluluğu birbirini etkileyerek gittikçe daha çok gelişecektir. Bu gelişmenin sonucuysa doğal bir sonuçtur: Timon tükenecektir.

Timon'un hikayesini üç aşamada toplarsak eğer; Timon, bu ilk görünüşün de; erdemleriyle değil, bencilliğiyle insandır. Cömertliğiyle, iyilikseverliliğinin, mutluluğunun birer aracı oldukları gün gibi bellidir aslında. İnsanca olan karşılıksız almak yerine,

insanüstüce olan karşılıksız vermek yolunu seçmiştir. Güçlü bir bencillik onu buralara kadar götürmüştür.

Tükenen Timon, çevresinin birdenbire boşalmaya başladığını görünce şaşırıyor, Bacon kadar akıllı olmadığı için, bunun nedenlerini kavrayamıyor: 'çevresinde dostları varken Timon'un sıkılacağını ne söyle ne de aklına getir Flavius. Ne diye ağlıyorsun? Dost bulamayacağımı sanacak kadar güvenin mi yok? Merak etme, dosttan yana hiç yoksul değilim...'

Timon bu ikinci görünüşünde de, budalalığıyla insandır. Timon'un üçüncü görünüşü, insanca olan tepkisiyle belirmiştir. Bu tepki, insan bencilliğinin tepkisidir; bir inanç kırıklığından çok, bir benlik kırıklığının sonucudur. Timon'un benliğini doyuran araçlar yok olmuştur. Kendini koruma iç güdüsü olumlu bir yolda ilerlemeyince olumsuz yollara sapmak zorundadır. Timon, akı bırakarak yeniden karaya dönmüştür.

İnsanlardan tiksiniyor. Üstünden insanca olan her şeyi çıkarıp atmıştır; çıplaktır, ağaç yapraklarıyla örtünmektedir. Artık yapabildiği cömertlik yerine sövmek, iyilik yerine kötülük dilemektedir. Ak bir hayli güçlüydü, kara da bir o kadar güçlü olacaktır. Çünkü bu üçüncü görünüşte, benliğini doyuran, kendini koruma içgüdüsünü karşılayan tiksintiyle sövmektedir. Yapabileceği sadece budur, başka da yapabileceği bir şey kalmamıştır....

XV. Yüzyıla, insanın, kentin, ulusun kendini bulmaya, kendini tanımaya başladığı bir yüzyılda gün, birdenbire doğmaz. Aydınlık, karanlığın içindedir. Gök, aydınlığını, karanlığının içinden süzer. İnsan düşüncesi Yenidendoğuşla (rönesans) daha da farklı işlemeye başlamıştır. Yeni insan, her türlü iç ve dış etkiden kurtulmuş, kişiliğini bulan ve

insanlığa güvenen yepyeni bir varlıktır artık. İnsanın insanlığa karşı bu güveni, gözlerimizi yaşartacak kadar duygulandırıcıdır. İnsan, şu kocaman evren içindeki bu yalnız varlık, kendinden başka kimden medet umabilirdi ki? Yıldızlar, o ellerini uzatıncaya kadar sırlarını sakladılar. Aşılmaz çöller, o adımları atıncaya kadar , kapılarını açmadılar. Toprak, o üstünde güvenle tepininceye kadar, zenginliklerini vermedi. Denizler, o üstlerine yürüyünceye kadar dalgalarını çekmediler. İnsan bütün bunlardan mutluluğunu zorla almalıydı. Gücü yettiği kadar yapabiliirdi bunu. Elbette gücünü kullanacaktı. Oysa bu gücün sonsuza kadar yeteceği sezisi insanın içini kaplamıştı bir kez. Bu sezinin peşinden gitmek zorundaydı. Yeniden doğuşun getirdiği erdem, insanın insanlığa olan güveniydi...

Atinalı Timon'un da bütün erdemleri bencilliğinden doğmuştur. Yeniden doğuşun getirdiği erdem ne türlü bir erdemdir ki? Bunu en iyi biçim e ancak sanatın aynası yansıtabilir. Bu çağın yetiştirdiği en büyük sanatçı William Shakespeare, Atinalı Timon adlı oyununda bakışını ' özgür ve erdemli yeni insan' ın üstüne çeviriyor. O çağlardan, günümüze kadar yansıyan Shakespeare'in Atinalı Timon adlı eseri, şu an bile yankısını sürdürüyor...¹

"ey insanlara iyilik gönderen ulu Tanrılar... İçimize şükran duygusu serpin, kendi armağanlarınız kendi adlarınızı yükseltsin. Ama verecekleriniz büsbütün tükenmesin, yoksa Tanrılığınız hor görülür. Her insana yetecek kadar verin ki birinin ötekine vermesine meydan kalmasın. Çünkü siz, ey Tanrılar, insanlardan ödünç almaya kalksaydınız insanlar sizlere de sırt çevirirlerdi."

¹ Orhan Hançerlioğlu – Düşünce Tarihi (s.167) Remzi Kitapevi

2.2. ROL ANALİZİ

Oyun'un temel ve isimsiz karakterlerinden olan Şair, aslında sanatı ve sanatçı camiasını temsil etmektedir. Bu camianın etken ve edilgen taraflarını, Atinalı Timon, oyunu boyunca Şair ve Ressam karakterleri üzerinden işler Shakespeare. Oyunun içerisinde ki neden-sonuç ilişkisinin en biçimsel taşlarından biridir Şair ve bu 'taş' bütün kıvrımlarıyla, aktarılır oyun boyunca seyirciye.

Şair karakterini anlamak ve karşıtlıklarını çıkarabilmek için, onun temsil ettiği değerleri bilmemiz gerekir. Sanatın öncü ve duyarlı yapısının açılımını tam olarak bilirsek, Shakespeare tarafından, Şair karakterinin ağızıyla, alaşağı edilen yönlerini de tüm çıplaklığı ile kavrayabiliriz. Çünkü Shakespeare, Şair karakterini dillendirirken, olanı ve olması gerekeni karşı karşıya koymuş ve aradaki farkları bulmayı ise izleyicilerine bırakmıştır. Bu bağlamda, karakterin temsil ettiği ve bilmemiz gereken değerlerinin başında, yukarıda da belirtmiş olduğum, sanat ve sanatçı kavramlarının içeriğini doldurmamız gerekir.

Nedir sanat? Bütünü algılayabilmektir. Görebilen bir göze sahip kişinin içindekileri ruh, zeka, duygu ve beden harmonisiyle dışarıya yansıtmasıdır. Hadi sözlük anlamıyla inceleyelim; "Bir duygu, tasarı, güzellik vb.nin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık. Belli bir uygarlığın veya topluluğun anlayış ve zevk ölçülerine uygun olarak yaratılmış anlatım. Bir şey yapmada gösterilen ustalık. Zanaat." ²

² Türk Dil Kurumu 2006 Türkçe Sözlük (TDK Yayınları)

Sanatçı nedir? Maddeyi kullanarak, hayal gücüyle ve yetenekleriyle değiştirerek sunan, mana yaratandır. Bunlar, bu iki kavramın, özellikle belirtmek istediğim tanımları. Özellikle istedim çünkü; Shakespeare'in oyunundaki Şair ve Ressam karakterleriyle bu kavramlar çok yönlü inceleniyor ve neredeyse baştan yazılıyor.

Shakespeare'in eleştirisi mekanizmasını bu 'baştan yazma' larla, kurduğuna daha önceki oyunlarında da sık sık şahit olmuşuk. Bunlardan en ünlüsü, oyunculuk deneyimlerimi de açıklayacağım bu teze örnek olarak da en çok yakışanı, herhalde Hamlet' oyununda kullanmış olduğu, Hamlet'in, Kralın karşısına çıkacak oyuncularına verdiği öğüt tiradıdır.

HAMLET

Verdiğim parçayı, ne olur, dediğim gibi, rahat, özentisiz söyle. Çünkü birçok oyuncular gibi söz parlatmaya kalkacaksan, mısralarımı şehrin tellalina okuturum daha iyi. Elini kolunu da havalara savurma öyle; ölçüsünde, tadında bırak her şeyi. Duyduğun coşkunsuluk bir sel, bir fırtına, bir kasırga gibi de olsa, onu dindirecek bir hava bulmalı, buldurmalısın. Doğrusu, yürekler acısı geliyor bana gürbüz bir delikanlının, takma saçlar sakallar içinde, bir acıyı yüreğini paralarca, didik didik ederce bağırıp halkın kulaklarını yırtması; o halk ki çoğu kez anlaşılmaz, dilsiz oyunları, gürültü gümbürtüyü sever. Bir oyuncu Termagant'ın kendisinden daha yaygaracı, Nemrut'tan daha nemrut oldu mu, hak ettiği şey kırbaçtır bence. Bu hallere düşme, rica ederim.

Fazla durgun da olma; aklını kullanıp ölçüyü bul. Yaptığın söylediğini tutsun, söylediğin yaptığını. En başta gözeteceğimiz şey, yaradılışa, tabiata aykırı olmamak. Çünkü bunda sapıttık mı tiyatronun amacından ayrılmış oluruz. Doğduğu gün de, bugün de tiyatronun asıl amacı nedir? Dünyaya bir ayna tutmak, iyilerin iyiliklerini, kötülerin kötülüklerini göstermek, çağımızın ne olup ne olmadığını ortaya koymak. Gerçeği büyütme ya da küçültmeyle bilgisizleri güldürebilirsiniz, ama bu bilenleri üzer; oysa bir tek bilgili dost, bilgisiz bütün bir kalabalıktan daha önemli olmalı sizin için.

Ah ben öyle oyuncular gördüm ki sahnede, öyle beğenilen, alkışlanan oyuncular gördüm ki, günaha girmeyeyim ama, değil Hıristiyan, değil Müslüman, insan bile değillerdi. Öylesine şişirme, uydurma hallere giriyorlardı ki, dedim bunları tabiatın kaba işçileri yaratmış olmalı, insan yapıyorum derken insanlığın berbat bir kopyasını yapmışlar.

Az çok değil, iyice yenmeli bunu. Sakın söyleyeceklerinden fazlasını söyletmeyin soytarılarınıza. Öylelerini gördüm ki, kendi başlarına gülmeye ve seyircilerin en

*anlayışsızlarını güldürmeye kalkıyorlar. Hem de oyunun anlayış isteyen en can alıcı yerinde. Kötü bir şey bu; acıklı bir budalalık bu yoldan tutunmaya çalışmak. Haydi, gidin hazırlanın.*³

Bu tirattan da anlaşılacağı üzere, Shakespeare, Hamlet oyununda, oyunculuk biçim ve üslubuna yönelik sıkıntısını, oldukça eleştirel bir dille Hamlet'in ağzından hem oyuncularına, hem de seyircilerine sunmaktadır. Atinalı Timon oyununda ise bu mekanizma, Timon karakterinin oyun içerisindeki çözümlenmeleriyle çalışır. Timon'da hedef, Şair karakterinin bulunduğu sahnelerde Sanat ve sanatçı kavramlarının altının nasıl doldurulduğuna yöneliktir..

Oyun içerisinde bulunan çözümlenmelere benim oynadığım Şair karakteri üzerinden gidecek olursam; 'farkındalığın kişi tarafından en ağır ve merkezci haliyle sömürülmesi. Çıkar sağlamak adına, ikiyüzlü bir tavırla, güçlü bir araç olarak kullanılması' olarak açıklardım onu.

Atinalı Timon'da, Şair, Shakespeare'in bu camiaya (sanat ve sanatçı camiası) ita fen yazdığı bir tip olarak çıkıyor karşımıza. Evet, Şair bir tiptir, karakter değil. Oyunun içinde hiçbir şekilde adının, yaşının veya kendine has özelliğinin yazılmamış olması da bunun en büyük kanıtı olsa gerek. Çünkü Şair özellikle bir sınıf olarak durur ve kabul görür. Kişiyi değil, kişileri, olayı değil, olmuş ve olacak olayları temsil etmektedir oyun boyunca. Timon'u bir merkez, paranın merkezi olarak alırsak, Şair'de bunu en kazançlı şekilde değerlendirmek amacıyla orada ve onun yanında bulunur her an. Timon'u daha konaktaki ilk sahneden, son sahnedeki ormana kadar takip eden Şair, yukarıda değindiğim farkındalığını, sonuna kadar kullanarak kazanç peşinde koşar.

³ William Shakespeare – Hamlet (Remzi Kitapevi) çev. Sabahattin Eyüboğlu

Timon, bir dönüşüm oyunu olarak görülebilir. Durum ve koşullar değıştikçe, karakterler ve davranışları da bu koşullar gereğince, uyum sağlamak için dönüşür. Ana hikaye Timon karakterinin bu dönüşümü nasıl ve hangi yollardan geçerek tamamladığını incelerken, yan hikaye ise olayın kahramanlarını ve onların Timon'la ilişkisini irdeler. Oyun boyunca, bir sürü yan karakterle Timon'un hikayesine destek veren Shakespeare, dalkavukların, soyguncuların, adilerin, soyluların, esnafın, 'normal' olmayanın ve benim oynadığım karakter itibari ile sanatçının dönüşüme sağladığı 'katkıyı' gösterir. Katkı kelimesi, içeriği itibariyle yapıcılığı akla getirse de, Atinalı Timon'da bu içerik, diğer bütün yardımcı karakterler gibi Şair'in elinde de oldukça 'yıkıcı' bir tutuma dönüşür.

2.3 OLAY ÖRGÜSÜ

Esas olarak orijinal metnin değil, Oyun Atölyesi'nde sahnelenen ve benim de Şair rolüyle içinde yer aldığı sahnelerin incelemesini yapmaya özen gösterdim. Olay örgüsünde, sahnelerin geçişi ve durumların üzerinde dururken, süreç analizi kısmında ise bu durumların nasıl yorumlandığı, yansıtıldığı ve sahnelemede nelere dikkat edildiği üzerinde duracağım.

1.PERDE

SAHNE-1

Oyun Timon'un zengin ve şaşalı hayatının bir parçası olan konağında (yorumunda bu konağa villa demeyi, hem güncellemek hem de günümüz verisini ortaya çıkarmak için daha uygun bulduk) başlar. Devam eden sahne boyunca, sırasıyla V.'un Tahsildarı, Bir İhtiyar ve Servilius girer sahneye. Timon'un da eşlik ettiği konuşmalar boyunca, ortamı tanır ve en önemlisi Timon'un cömertliğine, açık yürekli ve dostane davranışlarına şahit oluruz. İlk sahne, ilk izlenimlerimizi de oluşturur bir yandan.

(Orhan Burian çevirisinin esas alındığı Atinalı Timon oyununda, benim kullandığım alıntılar Oyun Atölyesi tarafından sahnelenen metinden geçirilmiştir. Metin düzenlemesi Haluk Bilginer, Kemal Aydoğan ve Selçuk Aydoğan tarafından yapılmış ve İngilizce aslına bağlı kalınarak, gerekli güncelleştirmeler eklenmiştir) ⁴

TİMON

⁴ Tez içinde oynadığımız metinden yaptığımız alıntılar sadece sayfa numarasıyla belirtilecektir. Sergileme için yararlandığımız kaynak: Oyun Atölyesi, Atinalı Timon Arşiv Teksti.

*Bir dostumun bana ihtiyacı varken, ona yardım etmemek benim yaradılışıma sığmaz.
Kendisine tabii ki yardım edeceğim. Borcunu ödeyip onu serbest bırakacağım.*⁵

TİMON

*Selamlarımla birlikte borçlarını ödeyecek parayı ona göndereceğimi iletin lütfen. Serbest bırakılınca söyleyin bana uğramayı ihmal etmesin. Düşene yardım etmek yetmez, ayağa kaldırdıktan sonra da destek olmak gerekir...*⁶

TİMON

*Servilius namuslu bir çocuktur. Bana çok hizmeti dokundu. Onu mal mülk sahibi yapmak benim için bir insanlık borcudur. Ona yardım edeceğim, sözüm şerefimdir.*⁷

Bu sözlerle başlayan sahne, Timon'un dışarıya çıkması ve Şair'le, Ressam'ın içeriye girmesiyle devam eder. Oyunun sonuna kadar hep yan yana göreceğimiz bu ikiliyi, ilk defa bu şekilde tanırız;

(SERVİLİUS'la İhtiyar ve Timon çıkarlar. Önce ressam ardından şair girer.)

ŞAİR

Selam...

RESSAM

Selam dostum. Sizi iyi gördüğüme sevindim.

ŞAİR

Görüşmeyeli epey oldu, dünya ne âlemde?

RESSAM

*Döndükçe yıpranıyor.*⁸

Bu, sözüm ona içten tanışma diyalogları karşılıklı, atışmanın ilk antrenmanı gibidir. Yapay merhabalar, yerini yapay konulara bırakacaktır. Ressam'ın 'döndükçe yıpranıyor' sözü, bir sanatçı duyarlılığını gösterse de, bu yıpratıcılarından (yıkıcılardan) en aktifi olan Ressam ve Şair ikilisi sözü üzerlerine almazlar tabii. Söz çok, icraat yok. Sanat kisvesi altında sığındıkları özlü sözleri, akıllı düşünme biçimlerini, ne derecede yıpratıcı bir araç haline getirdikleri, süreç boyunca, bu ilk sahnelerinden başlayarak azar azar görülecektir.

⁵ Adı Geçen Eser - S:2

⁶ a.g.e. – s:3

⁷ a.g.e. – s:4

⁸ a.g.e. – s:5

Bu tanışma faslından hemen sonra, sahneye kuyumcu ve tekstilci girerler. Onlar da, villada verilecek olan partiyi ve Timon'un o cömert hediyelerini kaçırmak istemediklerinden erkenden gelmişlerdir.

KUYUMCU

Ona bir taş getirdim ki...

TEKSTİLCİ

Bakayım. Timon için mi?

KUYUMCU

Eğer değerini verirse...

ŞAİR

*“Ödül uğruna kötüyü övmeye görelim bir kere
değerine gölge düşer şiirimizin artık,
asıl layık olanları övdüğümüzde...”*

TEKSTİLCİ

Tıraş güzel.⁹

Şair, bilen ve anlayan bir akli ve bunlara ters yaşantısıyla alçaklığını daha ilk cümlelerinden belli eder. Değer verdiği, gölge düşer diye korktuğu şiirleri, zaten gölge altında yazılmış yalanlardır sadece. Şiir değil, süstür onunkiler. Şair değil, bozuntusudur ancak zaten. Buna vurgu yaparak birazda, Tekstilci, bizim argomuzdan oldukça tanıdık bir kelimeyle ‘Traaaşşş’ manasında tonlar, tıraş güzel lafını. Hem kuyumcunun taşını övmüş, hem şairin havasını söndürmüş. Bir taşla iki kuş vurmuştur.

RESSAM

Zihniniz galiba o güzel insan Timon'a adayacağınız eserle meşgul, yanılıyor muyum?

ŞAİR

Yok yanılmıyorsunuz? Ağzımdan rasgele bir şeyler döküldü. Şairin şiiri, çamın sakızı gibidir: kendiliğinden sızar beslendiği yerden. Çakmağın ateşi, çakılmadıkça görülmez. Bizim nazlı alevimiz ise kendiliğinden tutuşur, sel olur aşar her rastladığı engeli.¹⁰

⁹ a.g.e – s:6

¹⁰ a.g.e. – s:6

Ressam, Şairin koltuğunun altında sakladığı altın yaldızlı, kırmızı kurdeleli, janjanlı kitaba bakarak bir tahminde bulunmuş ve haklı çıkmıştır. Düz okumayla, gayet mütevazi ve coşkun bir halde açıklama yapar gibi gözüken şair, aslında hem kendini, hem de eserini açık açık övüyordur, vurgularıyla. Nazik, nazlı ve önemli bir iştir onunki.

ŞAİR
Senin elinde ne var?

RESSAM
Bir tablo. Kitabınız ne zaman çıkıyor?

ŞAİR
Hemen, kendisine takdim ettikten sonra. Şu resminize bir baksak.

RESSAM
Nasıl olmuş...

ŞAİR
Güzel...Mükemmel...Harika.¹¹

Kötü, rezil, iğrenç... Alında bu kelimeler geçiyordur aklından ve gözlerinden, ama bir Şair, her zaman kibar olmalıdır değil mi? Bu ikilinin konuşmalarında açığa çıkan ve bizi karakterlerin yüzeyselliği ile karşılaştıracak en büyük ipucu, sürekli olarak içerik ile değil kabukla (dış görüntüyle) uğraşmaları olmalıdır. Kendi yapıtlarında da, eleştirilerinde de, karşı tarafın yorumlarında da ilk olarak bu yüzeysellik çarpar gözümüze.

ŞAİR
Güzel...Mükemmel...Harika.

RESSAM
Eh işte, fena değil...

ŞAİR
Aaa, yapmayın!. Şahane olmuş. Şu zarafete bakın nasılda belli ediyor kişinin değerini. Şu gözlerden fişkırان zekaya bakın. Muazzam hayalgücü hemen okunuyor dudaklardan. Dilsiz resim dile gelmiş neredeyse.

¹¹ a.g.e. – s:7

RESSAM

Hayatın hoş bir tasviri... Şu fırça darbelerini nasıl buldunuz?

ŞAİR

Doğaya yol gösteriyor, ustalık ediyor adeta. Gerçeğinden daha gerçek...¹²

Bu karşılıklı iltifatlar, birbirlerinin eserlerini övmeler tamamen planlı ve ustalıkla oynanan bir yalancılık oyunudur adeta. Örneğin, dilsiz resim dile gelmiş, lafında bile Şair, kendi uğraşını över Ressam'ın ki yerine. Çünkü onun mesleği, dil ustalığıdır. Ve bir Ressam bozuntusunun gereksiz çizgileri, dile gelebilir ama 'neredeysel'. Çünkü Şair'in mesleği ulaşılmaz bir yüceliktedir. Şair karakterinin kullandığı bu ikili, ironik yaklaşım, neredeyse her cümlesinde bir kez çıkar karşımıza.

RESSAM

Bu adamın peşinde kimler yok ki...

ŞAİR

Atina meclisinin üyeleri bile... Ne mutlu ona!

RESSAM

Bakın, daha başka gelenler de var...

ŞAİR

Siz yalnız bu partiye akın akın gelenleri görüyorsunuz. Ben kabataslak yapıtımda öyle bir adam canlandırdım ki onu bütün yeryüzü kucaklıyor, bağrına basıyor, el üstünde tutuyor. İmgelemim engel tanımadan, dalgasız engin bir iltifat denizde ilerliyor sanki... Sanatım, kötü niyetli saldırılarla bir virgül bile değiştirmes, kartallar gibi çekincesiz ve dümdüz, ardında iz bırakmadan uçar...¹³

Evet, Şair daha 'kabataslak' olan yapıtımda bile bu kadar hissiyatlı olabilmiştir. Öylesi yüce bir sanatçıdır o. İmgelemleri havalarda uçuşur ve tam da gerekli dallara konar. Bir virgül bile çarpıtmadım, dediği sanatı. Virgüllerinden başka her şeyi çarpıtılmış bir methiyedir aslında. Bu arada, hiçbir fırsatı kaçırmayan Şair, Ressam'ı konuşmaya başlamadan egale etmeyi başarmıştır. Sizin algınız ne kadar küçük, bense 'kabataslak' bir eserimde bile neler yaratabiliyorum, görüyor musunuz?' diyerek.

¹² a.g.e. – s:7

¹³ a.g.e. – s:7

RESSAM

Söylediklerinizi pek anlayamadım.

ŞAİR

Sizin için açayım dilimin kilidini. Her sınıftan, her karakterden insan Timon'a bağlılıklarını sunuyor. Onun yüce gönüllü yaradılışının emrinde olan o büyük serveti bütün kalpleri kendisine kul köle ediyor: Dalkavuşundan soytarisına, zengininden komutanına, devlet yöneticilerinden askerine hatta herkesi kendisinden nefret ettiren Apemantus'a kadar... O huysuz köpek bile onun önünde diz çöküyor, bir baş işaretiyle mutlu oluyor.

RESSAM

Doğru, ben konuştuğularını bile gördüm.

ŞAİR

Bak dostum ben yapıtımda şans, yüksek ve güzel bir tepenin üstüne tahta kurulmuş olarak betimliyorum; bu tepenin eteği her karakterden, her sınıftan insanlarla çevrili... Hepsinin derdi biraz daha yukarı çıkabilmek. Gözleri, şans denen bu yüceliğe dikilmiş olan o insanlardan bir tanesini Timon olarak canlandırıyorum. Talih eliyle onu fildişi kulesine çekiyor. İşte bütün rakiplerini Timon'a kul köle eden şey, Timonun bugün içinde bulunduğu bu şans doruğunun ürettiği mutluluktur.

RESSAM

Betimlemeniz yerinde... Bize de aşağıdakiler arasından seçilip mutluluk tepesine çıkarılan bu doruktaki, bu şans tepesindeki adama övgüler düzmek düşer.

ŞAİR

Bekle dostum bitmedi daha... Arkadaşları, dostları hatta onun da üstünde olanlar bile peşinden ayrılmaz oldular. Villasına doluşanlar yoluna kurban bile olabileceklerini fısıldıyorlar kulağına. Onun kullandığı eşyaları kutsal sayıp, soludukları hava için ona teşekkür edenlerin sayısı hiç de az değil.

RESSAM

Eee sonra?

ŞAİR

Şansın yanar-döner fırlıdak yapısı çarkını tersine döndürmeye görsün, eski gözdesini üzerinden atıverir bir anda, aşağı itiverir. Onun peşinden sürünerek şansa ulaşmak için tepeye tırmanmaya çalışan diğer tüm asalaklar o düşerken seyrine bakarlar. Bir tek el uzanmaz kayan ayağı tutmak için.¹⁴

Bu uzun açıklama ve nasihatler bir nevi oyunun, kişilerin ve durumlarının, sıkıştırılmış özeti gibidir. Karakter analizinde bahsetmiş olduğum, sanatçı farkında lığı, burada tüm çıplaklığı ile gözler önüne serilir, Şair'in söylediklerinden. Her sınıftan, her karakterden insan Timon'a bağlılıklarını sunuyor ve bunu, onun sahip olduğu para ve üzerinde oturduğu talih

¹⁴ a.g.e. – s:8

tahtına olan saygılarından yapıyorlardır. Bu cümleler, Şairin ikiyüzlü anlatımının en bariz örneklerindedir. Söylediği ve eleştirdiğinin daha da fazlasını kendisi yapıyor, ama hiçbir şekilde üzerine alınmıyordur. Alında bu yaltaklanan insan sürüsünün başını kendisi çekiyordur. Ama lafı Tüccara, Kuyumcuya ve Ressam'a atar. Şair, ne olacağını görür, ne olduğunu anlar, yine herkesten üstün tuttuğu sanatçı duyarlılığıyla. Ama bu bilgisini, ne Timon'la, ne de ona yaltaklanan kişilerle paylaşmaz. Çünkü o da pastadan pay almak, bir anlamda altın yumurtlayan tavuğunu kesmek istemiyordur. Bilir ama söylemez. Anlar ama yapmaz. Görür ama göz yumar. Şair'in kişiliğinin en temel tezatlarıdır bunlar. Tıpkı tiradının sonunda eleştirdiği adamlar gibidir kendisi de. Timon'un bir gün ayağı kayıp düşeceğini çok iyi biliyordur ama bu kayan ayağı tutmayan ilk insan da kendisi olacaktır.

RESSAM

Normal. Şansın aniden inen tokatlarını şiiirden daha iyi canlandıran binlerce resim vardır. Siz her şeye rağmen, gün gelip ayakların baş olduğunu, bunu en aşağıdakilerin bile bildiğini Timon'a göstermekle iyi edersiniz.¹⁵

Ressam'da onay verir bu anlatılanlara. O da en az diğeri kadar biliyordur elbet gerçekleri. Ama bu gerçekleri kullanarak para kazanmakta onun ustalığıdır zaten. Üstelik bunu bir Şair'den çok daha iyi yapabilir, tablolarıyla. Bu sözüyle, ilk buluşmalarında Şair'in attığı, iğnelediği lafların da öcünü almış olur.

1.PERDE

SAHNE-2

ŞAIR

Sayın Timon naçizane şu eserime lütfedip bakar mısınız?

¹⁵ a.g.e – s:8

TIMON

Teşekkür ederim. Sizin elinizdeki nedir dostum?

RESSAM

Bir tablo; siz efendimizden bunu kabul etmenizi rica ediyorum...

TIMON

Resme hayır demem. Çünkü insanı hakiki bir biçimde gösterir. İnsan sahtekarlıkla tanıştığından beri içi çürüdü sadece kabuğu kaldı geriye. Ama bu resim nasıl görünüyorsa öyledir. Tablonuzu beğendim. Birazdan siz de anlıyacaksınız beğendiğimi.

RESSAM

Tanrı eksikliğinizi göstermesin.¹⁶

Ve beklenen kişi, Para sahneye giriş yapmıştır. Şair ve Ressam ağızlarının suyu akarak koşarlar bu kaynağa. Naçizane ve önemsiz olarak sundukları eserlerden, yüklü miktarda karşılık alacaklarını çok iyi biliyor ve heyecanlanıyorlardır. Bu diyalogları, tüccar ve kuyumcunun da mallarını pazarlamaları izler.

KUYUMCU

Nasıl, efendimiz, Takdir etmemek elde değil değil mi?

TIMON

Kelimeler yetmez. Onun değerine layık bir fiyat biçecek olsam cebimde beş kuruşum kalmaz.

KUYUMCU

O sizin elinizde değerlenir. Sevgili efendimiz, bu mücevheri takmakla onun kıymetini artıracak olan sizsiniz.

TIMON

Abartıyorsunuz.

TACİR

Aaa olur mu efendim hepimizin gerçek hislerine tercüman oluyor.¹⁷

Bu curcunadan sonra, sahneye en şenlikli insan, Aphemantus girer. Kimsenin sevmediği, buca buca kaçtığı bu deli, Shakespeare'in soytarılarının bir versiyonudur adeta. Herkesin tiksindiği kişi Aphemantus'un tek yaptığı doğruyu söylemektir. Çarpıtmadan,

¹⁶ a.g.e. – s:9

¹⁷ a.g.e. – s:9

dolandırmadan, değiştirmeden, sadece doğruyu takip ederek açar ağzını. Timon'da bilir onun bu huyunu, ama ne yazık ki herkese açık olan kalbi, ne mutlu ki ona da açıktır.

TIMON

*Bakın kim geldi. Taşlanmaya hazır mısınız?
(Apemantus girer.)*

KUYUMCU

Sizinle birlikte dayanırız.

TACİR

Kimseden sakınmaz taşını..¹⁸

Bu iyimser tavırlar, bu hoş görmeler tamamı ile maske tutumlardır. Timon'un varlığı gereği, yanındakiler de bu deli'ye katlanmak zorundadırlar. Ama ilerleyen bölümde de göreceğimiz gibi, Timon'un mekanı terk ettiği bir anda, Apemantus'a karşı takılan bütün maskeler düşecek ve bu iyimser tavırlar yerini yırtıcı bir hayvan sertliğine bırakacaktır.

TIMON

İyi günler, saygıdeğer Apemantus.

APEMANTUS

Benim saygıdeğer olduğum gün, senin günün iyi olmayacak. Sen Timon'un köpeği, bu düzenbazlarda dürüst olacak.

TIMON

Niçin onları aşağılıyorsun. Kendilerini tanımıyorsun ki...

APEMANTUS

Kentli değiller mi?

TIMON

Evet.

APEMANTUS

O zaman cuk diye oturur sözüm..¹⁹

¹⁸ a.g.e. – s:10

¹⁹ a.g.e. – s:10

Apemantus, gerçeğin ve geçekliğin ta kendisidir. Süslü cümleler, dalkavukluklar, iyimserlikler vb. yoktur gerçeğin çıplaklığında. Gerçek net ve acımasızdır. Kendini gerçekliğe adayın ve köyün delisi muamelesi gören Apemantus, sivri dilinin yettiğince açıklamaya çalışır gördüklerini tüm çıplaklığı ile.

KUYUMCU

Beni tanıyor musun, Apemantus?

APEMANTUS

Tanıdığımı gördün, sana adınla hitabettim.

TIMON

Kendini çok üstün görüyorsun, Apemantus.

APEMANTUS

En büyük üstünlüğüm sana benzememek Timon efendimiz.

TIMON

Şu resmi nasıl buldun?

APEMANTUS

Resim masum en azından.

TIMON

Onu yapan el iyi çalışmamış mı?

APEMANTUS

Ressamı yapanın el çok çalışmış ama ressam boktan çıkmış.

RESSAM

Hadi oradan, it oğlu it!²⁰

Apemantus, daha girer girmez başlar aklındakileri dökmeye. Ve tabi ki oldukça rahatsız olur oradaki centilmenler bu durumdan. Çünkü Apemantus, erişemeyecekleri veya satın alamayacakları bir yerden, aklın yolundan konuşuyordur. Ve akıl, doğru kullanıldığı zaman, çok tehlikeli bir silahtır.

²⁰ a.g.e. – s:11

APEMANTUS

Canın pahasına beni yanından ayırma Timon, ne olup bittiğini görmeye geldim. Gözünü aç diyorum!

TIMON

Sözlerine kulak asacak değilim. Elimden bir şey gelmiyor, bari etlerim seni sustursun.

APEMANTUS

Senin etine başımı çevirip bakmam bile, yesem boğazıma dizilir, ben sana dalkavukluk yapmam. Ey tanrılar, insanlar Timon'u yiyor ama hiç birini görmüyor.

TIMON

Şu taşıbeğendin mi, Apemantus?

APEMANTUS

Pırlanta gibi bir açık yüreğin yanından geçemez bile! Çünkü öyle bir yüreği parayla satın alamazsın

TIMON

Sence ne kadar eder?

APEMANTUS

Zihnimi yormağa değmez. Merhaba şair.²¹

Gerekli yerlere, gerekli cevapları yetiştiren Apemantus, en nihayet Şair'in de yanına gelir. Amacı onu da, tıpkı diğerlerine yaptığı gibi dürtüklemek, huzurlu, konforlu alanından dışarıya, er meydanına çıkarmaktır.

APEMANTUS

Merhaba şair.

ŞAİR

Merhaba, feylesof.

APEMANTUS

Yalancı.

ŞAİR

Neden, feylesof değil misin?

APEMANTUS

Evet feylesofum.

²¹ a.g.e. - s:12

ŞAİR
Öyleyse, yalan söylemiyorum.

APEMANTUS
Sen şair değil misin?

ŞAİR
Evet, şairim.

APEMANTUS
İşte bak yalan söylüyorsun. Son yazdığın şeye bir bak, Timon'u değerli bir adam olarak yutturuyorsun.

ŞAİR
Ben yutturmuyorum, zaten değerli biri.

APEMANTUS
Evet, senin için değerli, hem zahmetinin karşılığını veriyor. Dalkavukluktan hoşlananın değeri dalkavuşu ile aynıdır²²

Tıpkı Timon'un dalkavuklarını çıırçıplak bırakması gibi, Şair'in de maskesini birkaç cümleyle düşürür Aphemantus. Yatsıya kadar yanmış olan mumu 'yalancısın' diyerek söndürür hemen. Bilir, tıpkı diğerlerinininki gibi, Şair'in de şiirinin yalan olduğunu. Şair, durumu kurtarmanın paniği içinde, alttan alsa da, zaten hiç sevmediği Apemantus'a, kin dolu gözlerle bakmaktadır artık.

Bu fasıldan sonra, Timon, diğer konuklarının da gelmesiyle birlikte partisini hareketlendirir. Şaraplar içilir, kokainler çekilir. Dansçı kızlar şovlarını yapmaya, müzik iyiden iyiye artmaya başlar. Timon bu eğlencenin doruğa ulaştığı yerde, aşka gelerek, hizmetçisinden para sandığını getirmesini ister. Ve orada bulunan herkese, değerli hediyeler vermeye başlar. Bütün dalkavukların, iştahla atıldığı bu nimetten tek faydalanmayan, yine Aphemantus'dur bir tek. O bütün bu curcunadan uzakta, sesini duyurabildiği kadarıyla, dua niyetine tekrar ettiği şiirini okur yalnızca.

²² a.g.e. – s:12

APEMANTUS

*Yiyin efendiler yiyin bu ikbal anı sizin
Doyunca, tiksırınca, patlayıncaya kadar yiyin
Bu kadeh tokuşturmalar İnsanın geleceğini karartır
Benim içkim su, tertemiz su. O insanı hiç batağa düşürmez.
Yiyin efendiler yiyin bu ikbal anı sizin
Doyunca, tiksırınca, patlayıncaya kadar yiyin
Ey tarılar, sizden para dilenmem,
Kendimden başkasına dua etmem.
Başkalarının sözüne, yeminine inanmam
İnanacak kadar sersem olmam.
Ne gözyaşı döken fahişeye kanayım,
Ne uyur gibi görünen köpeğe inanayım,
Ne hürriyetimi koruyana tapayım,
Ne de dostlarımın eline bakayım.
Zengin, günahıyla beslenir,
Ben de bulduğum otlar, kökle.
Âmin.²³*

2.PERDE

SAHNE-1

Akışa göre, sırasıyla; Timon, uşağından borçlarının çoğaldığını, alacaklı listesinin kabardığını ve bunları ödeyecek hiçbir gelirin de kalmadığını öğrenir. Önce bu durumu sakinlikle karşılayan Timon, hizmetçisini, ilk perdede villasındaki partide gördüğümüz arkadaşlarının konaklarına gönderir. Arkadaşlarının onu bu sıkışık durumundan kurtaracaklarına olan inancı sonsuzdur. Fakat, bizim başından beri tahmin ettiğimiz, fakat Timon'un gözlerini bağlayan bu sözüm ona dost kalabalığı, onu bu en zor gününde yalnız bırakır. Uşakları, gittikleri her yerden, çaldıkları her kapıdan elleri boş dönerler. Bunu duyan Timon, çılgına döner. Önceleri anlam veremediği bu durumu, yavaş yavaş anlamaya başlar. Aslında hiç dostu, güvenebileceği hiç kimse yoktur. Timon, görkemli, yaldızlı hayatın arasından kaymış, yalnız ve borç batağında, sefil bir adama dönmüş, dönüşmüştür.

²³ a.g.e. – s:17

Servilius'tan, bütün sözde dostlarını ve borç istediği arkadaşlarını çağırmasını ister. Onlara büyük bir yemek hazırlatacak ve aklından yüreğinden geçen her şeyi suratlarına çarpacaktır. Şair ve Ressam'ın da hazır buldukları bu 'son akşam yemeği'nde, Timon için herkes Judas'dır. Bu sahne, tıpkı ilk parti sahnesi gibi eğlenceyle başlayacak, daha sonra Atinalı Timon oyununu bilen herkesin aklında yer eden, meşhur tiratla da bitecektir. Yorumsuz olarak yazacağım bu meşhur tirat, Timon'un hayatını yıkıp, yeniden başlangıcını hazırladığı yolun ilk dönemecidir.

TIMON

*Herkes sevgilisinin dudağına koşar gibi yerine geçsin. Hepiniz tıpa tıp aynı şeyi yiyeceksiniz. Resmî bir ziyafetteymiş gibi yer seçmekle oyalanıp yemeği soğutmayın. Buyrun. Önce tanrılara şükran borcumuzu ödeyelim.
Ey insanlara iyilik gösteren ulu tanrılar!
İçimize şükran hissi serpin, çünkü sizler bizlere verdiklerinizle yücelttiniz kendinizi.
Ama vereceğiniz büsbütün tükenmesin, yoksa tanrılığınız hor görünür.
Her insana yetecek kadar verin ki, birinin ötekine vermesine meydan kalsın.
Çünkü siz tanrılar insanlardan ödünç almaya kalksanız, insanlar tanrılara sırt çevirdi.
Emredin de yenen şey, o yemeği verenden daha çok sevilsin.
Yirmi kişilik bir yemekte 10'u alçak 10'u aşâğılık olsun
Yüce tanrım geriye ne kadar lanetin kaldıysa, meclis üyesinden ayak takımına ne kadar insan varsa üzerine yağdırıp mahvet onları.
Buradaki dostlarıma gelince: Hiçe saydığım için hepsini, hiçlik dilerim hepsine. Buyursun hiç yesinler.
Köpekler! Açın kapakları ve yalayın.
(Tabakların kapakları kaldırılır, içlerinin sıcak suyla dolu olduğu görülür.)*

BAZILARI

Efendimiz ne demek istiyorlar?

DİĞERLERİ

Bilmem.²⁴

Önceleri masada bulunan hiç kimse anlam veremez bu tutuma. Anlam vermek bir yana, oldukça şaşırılmış ve panik olmuşlardır. En güvendikleri kaynak, kurumanın eşğine gelmiştir. Ve hiç de sessiz sedasız gitmeye niyeti yok gibidir. Yine gerçeğin ve gerçekliğin türlü yalanlara pabuç bırakmayan çarpıcılığı, Timon'un diliyle

²⁴ a.g.e. – s:45

masadakilerin üzerine boca olur...

TIMON

Dilerim ki bu ziyafetten daha iyisini görmeyesiniz, sizi sözde dostlar sizi! Size en yakışanı duman ve ılık sudur. Timon'dan göreceğiniz son ziyafet, bu işte: Üzerine pul pul yapışan yaltaklanmalarınızdan yıkanıp temizleniyor ve sizin buram buram terliyen alçaklığınızı yüzünüze savuruyor. (Suyu yüzlerine atar.) Çok yaşayın ama herkesten nefret görerek yaşayın; sizi sırtıkan, sureti haktan görünen iğrenç asalaklar! Sizi yüze gülüp arkadan kuyu kazanlar, sevimli görünüp baş yiyen kurtlar! Sizi boynu bükük ayılar sizi! Servet budalaları, çanak yalayıcıları, döneke herifler sizi! Canlı varlıkların uğradığı dertlerin hepsine birden uğrayın! Ne, gidiyor musunuz? Acele etmeyin! Önce ilâcını al! Sen de! Sen de! Dur sana para vereceğim; borç istemiyecem. Ne, hepiniz de gidiyorsunuz demek? Bundan sonra alçakların ağırlanmadığı ziyafet ziyafet olmasın. Ey villa yan! Ey kent bat! Bundan sonra insana da, bütün insanlığa da Timon kin ve nefret beslesin...

TIMON

(giysilerini çıkararak)

Son kez dönüp bakayım sana ey çakallarla çevrili kent!

Analar, namusunuzu bir tarafa bırakın!

Evlatlar, itaat nedir unuttun!

Köleler, kaçıklar, omurgasız meclis üyelerini yerlerinden zorla çekip atın onların yerine sizler hüküm sürün!

Bakireler orta malı olun; hem bu işi ananızın babanızın gözü önünde yapın!

İflas etmişler, elinizdekini sıkı tutun, onu geri vermektense bıçağınızı çekip alacaklılarınızın gırtlaklarını kesin!

Köleler, çalın; sizin saygıdeğer efendileriniz, eli uzun haydutlardır, kanunu kendilerine uydurup yağmalarlar herşeyi!

Onaltısındaki oğul, topallayan ihtiyar babanın elinden koltuk değneğini kap da onun beynini dağıt!

kargaşalık hiç bitmesin!

İğrenç şehir, senden bir şey almadan çırpıplak çıkıyorum, bunu da al, kat kat lanetlerle beraber. Timon ormana gidiyor; doğa da yaşayacak artık. En yırtıcı canavarlar bile daha insaflı gelecek bana insanoğlundan. Ey tanrım duy beni ve şu kenttekileri yok et. Artsın Timon'un hıncı yaşıyla birlikte, bütün insan soyuna; kölesine de efendisine de. AMİN²⁵

2.PERDE

SAHNE-2

Timon tıpkı tiradında söylediği gibi, varını yoğunu bırakıp ormana gelmiş, bir mağaranın içine sığınmış, sersefil, aç ve yalnız, insan ve insana dair her şeyden kaçan birine

²⁵ a.g.e. – s:46

dönüşmüştür. Ama beklenmedik bir şey, tanrının oynadığı bir oyun beklide; Timon, bu en zor günlerinin daha başında, karnını doyurmak için ağaların altında kök aradığı bir sırada, sarı, pırıl pırıl, değerli bir şey bulur. Atlın! Kocaman, ham, altın! Bu ironik durumun duyulması fazla zaman almaz. Ve bütün, açgözlü takımı ormana akın eder. Amaçları Timon'u bulmak, ve bir şekilde bu yeni fırsattan yararlanmaktır. Bu gelenlerden biri de, tabii ki hiçbir gelişmeyi kaçırmak istemeyen Şair ve Ressam ekürisidir.

RESSAM

Tarife göre buralarda bir yerde olmalı.

ŞAİR

İnsan ne düşüneceğini bilemiyor. Acaba altın sakladığı rivayeti doğru mudur?

RESSAM

Kesinlikle. Alcibiades söylüyor, kızlara da altın vermiş. Başiboş dolaşan fakir askerlerin de ceplerini bol bol altınla doldurmuş. Kâhyasına da büyük bir servet bağışladığı söyleniyor.

ŞAİR

Öyleyse iflâsı, sadece dostlarını sınamak içinmiş.

RESSAM

Tabi başka bir şey değil. Demek onu yine en yükseklerde göreceğiz. Güya bu zor gününde ona sevgimizi göstermekte kusur etmemeliyiz. Serveti hakkındaki rivayet doğruysa başımıza devlet kuşunun konması an meselesidir.²⁶

İşte oyunun başından beri, Şair ve Ressam'ın en içten duygular, en gerçek hisler diyerek sergiledikleri tutumlarının gerçek yüzü bu cümlede gizlidir. Bu zor günlerinde gösterilecek yalan bir sevgi tekrar para kaynağının ağzını açtırabilir. Bu düşünce iki akbabanın heyecanlanıp, ağızlarının suyunu akıtmaya yetmiştir bile.

ŞAİR

Bu sefer ne sunacaksın ona.

RESSAM

Şimdilik yalnızca bu ziyaret. Fakat onun için çok güzel bir tablo projem var.

ŞAİR

²⁶ a.g.e. – s:62

Ben de onun üzerine projelerim olduğunu söylerim.

RESSAM

Harika bir buluş. Va'detmek bugünün havasına en uygun şey. vaat beklentiyi uyarır, arzuyu dikleştirir. Bir proje ne zaman olursa olsun gerçekleşerek değer kaybeder. Sözünü tutmak basit ve sıradan insanların işidir. Söylediğini yapmanın günü değil bugün. Devir deklarasyon devri. Va'detmek bugünün en büyük değeri. Va'dini yerine getirmekse en hafifinden aptallık belirtisidir.

TIMON

(kendi kendine) Büyük usta, kendin kadar kötü bir resim yapamazsın.

ŞAİR

Kendisine nasıl bir projeden söz etsem acaba. Onu temsil eden bir şey olmalı: bolluğun ne kadar boş bir şey olduğunun ironisini mi yapsam yoksa gençliğin ve servetin ardından koşan sayısız dalkavukların imgesinin eskizini mi çıkarsam?

TIMON

(kendi kendine) Sahiden hainliğin en iyi örneğisin. Başkalarında gördüklerin kendi kusurların olmalı. Kepazeliklerini kırbaçla da para vereyim sana

ŞAİR

Bir an önce bulalım onu. Kazanç yolumuzun üstündeyken ona geç kalmak en büyük aptallık olur.

RESSAM

Doğru, göz gözü görürken bulalım kazancımızı.

TIMON

(kendi kendine) Merak etmeyin bulacaksınız beni. Ne yaman bir tanrıdır ki şu altın, domuz ahırından daha pis tapınaklarda bile tapılıyor kendisine. Sarı tanrı taptır kendine. Ancak sana tapanlar beladan başka bir şey görmesinler senden.²⁷

2.PERDE

SAHNE-3

Fakat ikisinin de, henüz bilmediği ve tahmin etmedikleri bir gerçek, Timon'u buldukları zaman suratlarına tokat gibi çarpacaktır. Üstelik mecali anlamda da değil, fiilen. Timon, değişmiştir. O eski halinden eser yoktur, ıstırap içinde, yorgundur şimdi. Timon'un evrimini belgeleyen konuşmaları, ikilinin biraz daha para heveslerini tıkar boğazlarına.

²⁷ a.g.e. – s:63

Timon, kaçıp durdukları şeyin, doğrunun ve gerçeğin ta kendisi olmuştur. Bu hali ve tavrıyla Aphemantus gibidir adeta. Ama daha bunu bilmeyen Şair ve Ressam, birazdan engellenemez bir biçimde çarpışacaklardır bu yeni Timon'la.

ŞAİR
Selâm sana, değerli Timon!
RESSAM
*Tüm zamanların en cömert insanı, selam.*²⁸

Herbir şeyin, durumun, ortamın ve gelişim sürecinin farkında olan ikili, en başta oynadıkları oyuna geri dönerler hemen. Sanki hiçbir şey olmamış gibi dalkavukluklarına başlarlar. Şimdiye kadar tutan bu yöntem, şimdiden sonra da işe yarar elbet diye düşünüyorlardır. Değişmiş, dönüşmüş Timon'da katılır bu oyuna hemen. Ama sonuç, hiç de bu ikilinin tahmin ettiği gibi olmayacaktır.

TIMON
Eskiden tanıdıklarımın arasında namuslu insanlarda varmış demek?

ŞAİR
Efendim, birçok kez sizin o büyük cömertliğinizden nasıplendim. Şimdi duyuyorum ki dünyadan elinizi eteğinizi çekmişsiniz. Dostlarınız -aah o pis ruhlu insanlar! Cehennem bütünü işkenceleri az gelir onlara!- siz, yıldız gibi parlayan asaletinizle hayat vermişken onlara- onlarsa sizi terk edip gitmişler. Dilim tutuldu. Ağzım açık şaşırıp kaldım, bu nankörlük o kadar büyük ki kelimeler kifayetsiz kalıyor.

TIMON
Bırakın öyle kalsın, herkes daha net görür. Siz namuslu sanatçılar, olduğunuz gibi görünmekle diğer insanların daha iyi anlaşılmasını sağlıyorsunuz.

RESSAM
Sanatçı dostum da, ben de hediyelerinizin sağanağı altında çalıştık, tadını da hiç unutmadık.

TIMON
Eeee siz namuslu sanatçılarsınız tabii.

RESSAM
Buraya, size hizmetlerimizi sunmaya geldik.

²⁸ a.g.e. – s:63

TIMON

Ah siz ne namuslu sanatçı kişiliklersiniz! Sizi nasıl ödüllendirsem acaba? Kök yiyip soğuk su içer misiniz? Hayır mı?

İKİSİ

Size hizmet etmek için elimizden ne gelirse yaparız.

TIMON

Sizi namuslu sanatçıklar sizi. Param olduğunu duydunuz; -duydunuz değil mi- hadi doğruyu söyleyin, çünkü siz geleceğimizi aydınlatacak kişilikli sanatçılarsınız!

RESSAM

Paranızı duyduk çok sevindik. Ama bunun için gelmedik.

TIMON

Demek öyle, namus timsali sanatçı dostlarım. Siz ki bir fırça darbesiyle sahteyi gerçeğe benzetmeyi en güzel biçimde becerirsiniz.

RESSAM

Eh işte, teveccühünüz.

TIMON

Öyledir efendim öyle, tam dediğim gibi. Alçak gönüllülük yapmayın. Ya siz; sizin masallarınız: şiirleriniz öyle süslü ki yapmacıklık pek doğal görünür siz de. Ama gene de, benim yaratılışı namuslu sanatçı dostlarım, bir küçük kusurunuz olduğunu söylemeden geçemeyeceğim. İnanın ki, pek büyük bir şey değil, düzeltmek için de fazla uğraşmanız gerekmez.

İKİSİ

Aaa lütfen söyleyin söyleyin söyleyin...

TIMON

Ama alınganlık yapmak yok.

İKİSİ

Sonsuz teşekkürlerle karşılayacağız.

TIMON

Sahi mi?

İKİSİ

Şüpheniz olmasın, değerli efendimiz.

TIMON

Peki, İnanıldığı bir düzenbaz var ki sizi yaman aldatıyor.

İKİSİ

Öyle mi?

TIMON

Evet, onun yalan söylediğini biliyor, oyun çevirdiğini görüyors, düzenbazlığına kanıyorsunuz, ama yine de onu seviyor, besliyor, bağrınıza basıyorsunuz. Ama emin olun ki o tepeden tırnağa katıksız bir sahtekardır.

RESSAM

Böyle birini tanımıyorum ben ama.

ŞAİR

Ben de

TIMON

Dinleyin, sizleri çok severim, para da vereceğim size, hadi gelin şu hainleri başınızdan defedin. Onları ister asın, ister kesin, ister kubura atıp boğun, bir yolunu bulup haklarınızdan gelin; sonra bana gelin, size istediğiniz kadar altın veririm.

İKİSİ

İsimlerini söyleyin ki kim olduklarını bilelim.

TIMON

Sen şu tarafa gitsen sen de bu tarafa, yine bir arada olursunuz o hainle. Eğer sen olduğun yerde iki hain bulunmasını istemiyorsan ona yaklaşma, sen de eğer yalnız bir hainin bulunduğu yerde olmak istiyorsan ondan ayrıl. Haydi, pıllıyı pırtıyı toplayın! İşte altın. Siz altın için geldiniz, köle herifler sizi! Biraz benim için çalışın, alın işte ücretiniz. (taş atar) Hadi bu taşları altına çevirin sizi gidi sanatçı alçak simyagerler sizi. (Onları döve döve çıkartır. Sonra mağarasına çekilir.)²⁹

Bu ve bunu takip eden diğer sahneler boyunca, gitgide hırçınlaşan ve haklı isyanının gücüyle saldıran Timon, bu şekilde ormana gelen, ondan hala altın dilenme yüzüzlüğüyle yanına uğrayan herkesin ağzının payını verir. Yorgun bedeni, ve kırgın kalbi tekrar yalnız kaldığı bir sahne sırasında ona son sözlerini söyleme fırsatını verir ve bu sözlerin eşliğinde Timon ölür.

TIMON

Bana bir daha gelmeyin, Atina'ya bildirin ki, Timon ebedî malikânesini beyaz köpüklü dalgaların yaladığı tuzlu suların kumsalına kurdu. Oraya gelin, mezar taşım yol gösterir size. Acı sözler bitsin, dil konuşmaz olsun artık! Bozuk ne varsa, musibete derde uğrayıp düzelsin! İnsanların ortaya çıkardıkları en büyük eserleri, mezarları; elde ettikleri bütün kazanç ölümleri olsun! Ey güneş söndür ışığını! Timon'un saltanatı artık sona erdi.³⁰

²⁹ a.g.e. – s:63-64-65

³⁰ a.g.e. – s:69

2.PERDE

SAHNE-4

Oyunun başından beri, izleyici ve yargılayıcı rolünü üstlenen Aphemantus, son görevini de oyunun sonunda yerine getirir. Sadece izleyici değil anlatıcıdır da artık. Aktarıcıdır. Shakespeare'in yüreğinden gelen sesi, onun ağzından duyar ve bu son tiratla oyunun sonunu getiririz.

APEMANTUS

Ey kentliler, dinleyin. Timon bir bilmece göndermiş size. Okuyorum. Gökyüzünün altında bir deniz kıyısında toprağın içindeyim, söyleyin bakalım ben neyim? (ses çıkmaz) Ölmüş, Timon bir cesetmiş artık. Size de bir mesaj yollamış, sevgili dostlarına:

Burada zavallı ruhuNdan mahrum, zavallı bir ceset düşmüş yatıyor.

Adımı arayıp sormayın sakın, geberesi hain alçaklar sizi!

Burda yatan benim: sağken herkesten, bütün insanlardan öğrenen Timon!

Geç, bildiğin kadar bana sövüp say; ama sakın durma, geç buradan git.

Timon ölmüş dostları yaşıyor.

(kalkaha atar. Timon'un ölüsünü gösterek)

Darıtı başınıza³¹

³¹ a.g.e. – s:70-71

3. SÜREÇ ANALİZİ

3.1 PRODUKSİYON SÜRECİ

27 Mart 2006 Pazartesi, dünya Tiyatrolar Günü'nde ilk provayı yaptık. Yönetmenimiz Kemal Aydoğan, değiştirilip düzenlemeye uğramış metinleri ilk kez bu gün bizlere dağıttı. Önceden yapılmış hiçbir çalışmanın ve ezberin olmaması için tekstlerin daha önce verilmediğini söyledi hepimize. Tekstin üzerinde hiçbir noktalama işareti olmaması da bu bilinçle yapılmış bir şeydi yönetmen tarafından. En büyük oyuncu zaaflarından biri olan vurgu ezberleme hastalığının da daha ilk günden önüne geçilmiş oldu bu şekilde. Masa başında başlayan bu gün ve devam eden beş gün boyunca her provada sıklıkla okuma, düzenleme ve geliştirme yapıldı. Bu geliştirme sırasında sık sık dramaturgi adına sorular soruldu ve hep beraber cevapları bulunmaya çalışıldı. Bu sorulardan en önemlisi, bütün oyuncuların ve benim de kafama takılan; Shakespeare oyunu koymanın ve yorum getirmenin kıstasları üzerineydi. Oynadığımız oyun Atinalı Timon'du elbet ama elimizdeki tekste bir çok düzenleme ve yenileme vardı. Bunun için hangi kıstasların alındığına ve nelere ağırlık verildiğine dair yapılan uzun konuşmalardan sonra yönetmenimiz Kemal Aydoğan hepimize birer metin dağıttı.

Bu metin Alexander Gross'un³² 1973 yılında yazdığı ve Eren Aysan'ın³³ çevirdiği, Sahne Dergisinde yayınlanan "Dramaturg ve Dramaturgi nedir?" yazısından alıntılar içeriyordu. Bir oyun aktarmanın ve yorumlamanın üzerine söylenebilecek en güncel sözleri içeren bu yazıdan bazı bölümleri aktarmak istiyorum;

³² Alexander Gross, uzun yıllar Royal Shakespeare Company'in dramaturgluğunu yapmış, özellikle Antik Tiyatro üzerine uzmanlaşmış önemli bir tiyatro adamıdır. Son olarak New York Üniversitesi Tiyatro Bölümü'nde, kendi alanı ile ilgili ders vermiştir.

³³ Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü Dramaturgu

“Bir dramaturg, oyun metinlerini okumak, yorumlamak, yazarla ilişki kurmak ve onlarla anlaşmalar düzenlemekle yükümlü olmakla beraber, asıl görevi bir oyun sahneleneceği zaman başlar, provalar boyunca da devam eder. Eğer oyun çeviri ise dramaturg, sahneye uygun bir çeviri olup olmadığını görmek zorundadır. Hatta elindeki malzeme iyi değilse, onu sahnelenecek biçime dönüştürmelidir. Bu, çok emek ve sabır isteyen bir uğraştır. Ancak belli ellerde sanat haline gelebilir. Böylece çeviri, aslından bile daha iyi olabilir. Dramaturg, yönetmenle birlikte metin üzerinde çalışmasını tamamladıktan sonra, provaların ilk haftasında oyuncuların ihtiyaçlarına ve kişisel özelliklerine göre son değişiklikleri yapar. Asıl önemlisi bir Dramaturg, yönetmenle birlikte anlaştıkları yorumun dışında bir değişim isteğiyle karşılaşarsa, metni korumakla yükümlüdür.

...Yalnızca metne sadık kalmak isteyenler, Royal Shakespeare Company'nin bile Shakespeare'in bütün büyük ve tanınmış oyunlarını gözden geçirme sürecine tabi tuttuğunu öğrendiklerinde küçük dillerini yutacaklardır. Bu, özellikle de tarihi oyunları için geçerlidir. RSC'de dramaturg Jhon Barton, bu oyunları günümüz izleyicisine ulaşılabilir kılmak gibi övgüye değer bir amaç için, metindeki pek çok satır ve sahneyi birleştirir, bazılarını atar, hatta metne yeni “Şekspiryen” diyaloglar ekler.

Bir Shakespeare oyunu kendi dönemindeki gibi sahnelendiğinde, bu oyunları o dönemin izleyicileri gibi saf ve tam olarak anlayabileceğimizi savunan –çünkü Shakespeare'in sözleri ölümsüzdür- romantik tiyatro okulu meraklıları vardır! Aslında bu dogmatik görüş, “keşke her şey aynı kalsaydı, eskiyip değişmeseydi” demenin süslü yolundan başka bir şey değildir. Modern tiyatro deneyiminin karşısında düpedüz gevezeliktir. Tabii Shakespeare'i birebir sahneye koymaya yönelik özel çabalardan söz etmiyorum. Tiyatroda,

bir oyunun metninin olduğu gibi alınıp sahnelenmesini savunan görüşler son derece muhafazakardır; üstelik oyuna estetik bir değer katmaktan yoksundur...”³⁴

Bu okumadan sonra, metne dair kuşklar silinip, yerini rollere ve karakterlerin çatışmasına dair kuşklara bıraktı. Bu noktada yönetmen, bütün oyunculara kendi rolleriyle ilgili yararlanabilecekleri ek kaynaklar gösterdi. Benim oynadığım Şair ve Öner Erkan'ın oynadığı Ressam (daha önce de belirttiğim gibi bu iki karakter aynı sınıfı temsil ettiklerinden, her sahnede birlikte duruyor, oyun içinde aynı safhada tutuluyordu) karakterleri için Donald Kuspit'in yazdığı Sanatın Sonu kitabı verildi. Bu kitapta Kuspit: Sanatın ve Yeni Çağ düzenlemelerinin nedenlerini, gereklerini ortaya koyuyor. Tarifini yaptığı bu iki kavramın nihai madde olarak gördüğü paraya dönüştürülmesini inceliyordu. Bu inceleme özellikle, Timon oyununda, Shakespeare'in sanatı ve sanatçı tutumunu irdelediği Şair ve Ressam karakterleri için bizim kafamızda büyük bir düşünme alanı oluşturmaya yarar sağlayabilirdi.

Kitapta; “Sanattaki el becerisi ve teknik yetenekler bana dindeki kendinden emin olma durumunu hatırlatıyor. Sanat aracılığıyla yeniden yaratarak, onları ‘şey’ olmaktan, yaşayan ölüler mertebesinden kurtarabiliriz.

...Sanat şöhrete değil, yoksulluk ve acıya dayanıyor.

...Van Gogh'un uğruna akademisyenler tarafından çarmıha gerilmeyi göze aldığı, yaşamını vermeye hazır olduğu şey de sanattır. Her kim kendi yaşamını kurtarırsa, onu kaybedecektir.

³⁴ ‘Dramaturg ve Dramaturgi Nedir?’ - Sahne Dergisi (Mart-Nisan 2006)

Ama formül tersine işlemiş ve zaman – para – sanat toplamına kaymıştır.Sanat dünyasında ciddi ve belirgin biçimde yanlış giden bir şeyler vardır. Sergiler, kitaplar, resim mağazaları, her şey ama her şey parayı ele geçirmeye başaranların güdümündedir.

....Bir sanat tacirinin eline düşmektense kıt kanaat yaşamayı tercih edecek bir çağdaş sanatçı gösterin bana? Kapitalizm *prima materia* – ilk madde- olan zamanı, *ultima materia* – nihai madde- olan paraya dönüştürmüştür. Kapitalizm büyük bir simyasal mucize gerçekleştirmiştir, çünkü sanatı paraya dönüştürerek, sanatın, sonsuzluk adı verilen o nihai maddenin dünya üzerindeki temsilcisi olma rolünü geçersiz kılmıştır. Eskiden ‘sonsuz şimdi’ olan sanat, günümüzde, tamamen içinde bulunduğu dönemi yansıtır hale gelmiş, idealizmini yitirmiştir.

.... A. Warhol, “Piyasa sanatı, Sanat’ın ardından gelen aşamadır. Ben bu işe ticari sanatçı olarak başladım ve piyasa sanatçısı olarak bitirmek istiyorum. Adına ister ‘sanat’ densin ister başka bir şey, bu işi yaptıktan sonra piyasa sanatına yöneldim. Sanatçı İşadamı ya da İşadamı Sanatçı olmak istedim. Piyasada iyi iş yapmak, sanatın en büyüleyici yönü. Hippi döneminde insanlar piyasa düşüncesinden uzaklaşmışlar, ‘para kötüdür’ ‘çalışmak kötüdür’ gibi şeyler söylemeye başlamışlardı. Oysa para kazanmak sanattır, çalışmak da sanattı, piyasada iş yapmaksa en iyi sanattır” buyurmuştur. Warhol’un ‘ister sanat densin ister başka bir şey’ biçimindeki ifadesi çok net anlatmaktadır. Artık, sanatın ne olduğu ya da ne anlama geldiği ya da neden önemli olduğu açık değildir. Paranın Warhol’a ne ifade ettiği ise gayet açıktır. Sanat belirsiz olabilir, oysaki para sanatı belirleyecek güce sahiptir.

...Kandinsky'nin, sanatın materyalizme karşı maneviyatın son kalesini oluşturduğu yolundaki düşüncesinin çözülmesi yarım yüzyıldan biraz daha fazla zaman aldı. Oysa para, başka bir şeyle değiştirilmediği sürece değersizdir. Kağıttır sadece”³⁵ diyordu.

Şair rolü için yaptığımız ön çalışma. Bu okumalarla birlikte bayağı bir yön kazandı. Provanın ilerleyen günlerinde bu bilgileri sahneye yansıtmak için karşılıklı fikir alış-verişi yapmaya olanak sağladı.

Oyundaki bütün roller, oluşturulacak çadırın bir ayağını tutuyorlardı. Ve karakterlerin, hangi ayağı oluşturduğuna ve oyun içerisinde nasıl bir konuma sahip olduklarına oldukça hakim olmaları gerekiyordu. Bu hakimiyet, oluşturulacak yapının temelini de sağlam olmasının ilk adımıydı elbette. Benim Şair rolü için yaptığım okumalar, prodüksiyon süreci boyunca bütün oyuncuların da kendi rolleri için yararlandığı kaynaklarla genişletildi. Shakespeare'i anlamak, bir derdin anlatımını üstlenmek ve Atinalı Timon oyununu yansıtabilmek amacıyla yapılan bu fikir alışverişleri ve yararlanılan kaynaklar eşliğinde masa başı dediğimiz ve yönetmeniniz tarafından, oldukça kısa tutulması gerektiğine inanılan bu süreci başarıyla tamamladık.

Kemal Aydoğan, oyunun kavrama ve yaratım sürecini hızlandırmak için, durgun bir yapıdan (masa başı) bir an önce sıyrılıp, hareketli bir platforma (sahne üzerine) taşınmak gerektiğine inanıyordu. Biz de öyle yaptık.

Okuma provalarından sonra, yoğun bir şekilde ilerleme kaydedilen sahne üstü provaları kısmını, bir alt konu başlığı olan 'Şair'i Anlamak' bölümünde aktaracağım. Kendi

³⁵ Sanatın Sonu (The End of Art) - Donald Kuspit (Metis Yayınevi – s:161-162-165-170 çev: Yasemin Tezgiden)

deneyimlediğim rol üzerinden, hem karakter analizine hem de sahne üstü yaratım sürecine bu başlık altında değineceğim. Şair'in adım adım oluşması ve onun penceresinden bakmaya başlayan bir oyuncunun öznel yaklaşımı ön planda olacak...

3.2 ŞAİR'İ ANLAMAK

Atinalı Timon oyununda, Timon'un haricindeki bütün karakterler merkez olarak aldıkları Timon'un, yani paranın ya yandaşı, ya da destekleyicisiydiler. Oynadığım Şair karakteri de, (aslında yukarıda da belirttiğim gibi benim rolüm üzerinden gidersek Şair rolüne karakter yerine 'tip' demek daha doğru olacaktır) Timon'un çevresindeki bu kalabalığın sanat ve sanatçı ayağını temsil ediyordu.

Barış'ın oyuncu kimliğinin Şair karakterine dönüşüm sürecinin, oynadığım karakterin, oyun içerisinde durduğu yerin tam olarak belirlenmesi ve bu tespitin bütün yönleriyle incelenmesi ile başlaması gerekiyordu.

Ortaya çıkarılacak yorum, yönetmen ve oyuncunun ortak seçimleri, eleyip veya tam tersi çoğaltıp oluşturdukları bir gösterge olacaktır. Bu bağlamda, prova sürecini de, oyuncunun, duruma rolünün penceresinden bakma etkinliğini kazandıracak bir deneme-yanılma zamanı olarak görmek yanlış olmayacaktır. Bu süreçte oyuncu, çözülemeye dair her türlü soru ve cevaplarla uğraşp, sonuca ulaşacak yolu doğru bir yaklaşımla oluşturmaya başlayacaktır.

'Şairi Anlamak' başlığı da, işte bu alt bilginin varlığı ile çalışmaya başladığım Atinalı Timon oyununda benim için ilk adım oldu.

Provanın ilk günlerinde yönetmenimiz Kemal Aydoğan, her oyuncunun kendi rolüyle ilgili çeşitli egzersizler yapması gerektiği üzerinde özellikle durmuştu. Bu egzersizler, oynadığımız rolün, çapını ve boyutunu tartmamız için bir ön hazırlık oluşturacaktı. Örneğin,

Şair için, ‘ona en fazla benzeyen hayvanı taklit etmek’ gibi. Böylesine bir çalışma, rolün ritmini ve tavrını çıkarabilmek için bana çok faydalı olacaktır. Ben de Şairi çalışırken, yaban sineğini deneyimledim. Bu sineğe çıplak gözle bakarken, bizim ancak algılayabildiğimiz birkaç kanat hareketi, ağır çekim bir kamerayla izlendiğinde, saniyede yüzlerce kez tekrar eden kanat çırpışlarından oluşur aslında. Yani, bizim yüzeysel olarak gördüğümüz ve inandığımız gerçeklik, aslında bir yanılsamadan ibarettir. Bu bağlamda Şair’de yüzeyde, sanat ve sanatçı kavramlarının üzerinde oluşturduğu etkiyi doğru yönleriyle gösterebilen biri olarak çıkar karşımıza. Ama işin içyüzü hiç de öyle değildir. Tıpkı sinekte olduğu gibi, Şair’i de ağır çekim incelersek, ikiyüzlü bir dalkavuşun bütün kıvraklığı ile ortaya çıktığını görürüz.

Çetin Hoca’nın derslerinde prova sürecinde yapılan egzersizlerin gerekliliği şu şekilde konuşulmuştu. Egzersiz, bizi günlük yaşantıdan koparır. Süregelen alışkanlıklarımızdan ve bir oyuncu olarak, her an sarılmaya muhtaç kalabileceğimiz, kolaya kaçma durumundan uzaklaştırır. En büyük faydalarından biri de budur. Günlük yaşantıyı yataktan kalkan yaşar, biz oyuncu olarak prova sırasında yataktan kalkandan ancak bu şekilde kurtuluruz.. Egzersiz ve doğaçlama aklın sezen tarafıyla hareket etmektir Kendini çözenin gerçek sorun olmadığını, kendi sınırlarını tanımanın gerçek sorun olduğunu öğretir egzersiz.

Aynı oyunda oynayacak olan oyuncuların, hem kendini tanıması hem birbirilerini iyice tanıması için yönetmen tarafından özellikle, prova sürecinin başına koyulan bu egzersizleri takiben, prova günleri kişilere göre bölündü. Ve her bölünen grup (örneğin; yapı itibari ile oyun içerisinde birbiriyle paralel ilerleyen Şair ve Ressam karakteri) yönetmenle ayrı ayrı çalışmaya başladı. İşte bu sürece geldiğimizde Şair karakterinin oyun içerisindeki tutum, davranış ve yönelimlerini ortaya çıkaracak öznel çalışmalara da geçmiş olduk.

Karşılaştığım ilk problem, Şair'i, kendi bedenimden ayıracak bir tutum geliştiremememdi. Bu aşamada Şair'e dair güncel göndermeler ve gestuslar bulmak için yazılı ve görsel basından yararlanmaya başladım. Paparazzi programlarından, magazin ve sosyete dergilerine kadar her şey benim için önemli bir kaynak oluşturmaya başladı. Örneğin Şairin gülüşünü, Alem dergisinin yayınladığı bir sergi açılışı kokteylinden çekilmiş sanatçı fotoğraflarından, yürüyüşünü, televole programına çıkan magazinsel sanatçılardan, konuşmasını 'küçükken peçeteme sildiğim spermleri, yıllar sonra açık arttırmayla satışa sunacağım' diyen Bedri Baykam'dan, esinlenerek yaratmaya başlamıştım. Bu incelemelerin sonucunda, Barış'tan bağımsız bir Şair'in varlığı gözle görülür bir hal almaya başladı.

Shakespeare'in dili, yapısı itibari ile oyuncu için zorlayıcı bir araçtır. Günümüz kullanımından, oldukça uzak olan Shakespeare dili, her ne kadar bizim kullandığımız, Oyun Atölyesi tarafından güncelleştirilmiş tekste en sade haliyle kullanılmış olsa bile, yine de aktarmaya çalışırken pek çok problem yaşadığım cümlelerle donatılmıştı. Üniversite yıllarımda okuduğum bir paragraf, problemi ve çözümünü şu şekilde açıklıyordu;

*"Oyuncu kendisine yabancı gelen cümleleri bir çırpıda söyleyip kurtulma hevesi içerisinde. Bu cümleler karşısında kendisini çaresiz hisseder. Bu da oyunun içerisinde boşlukların ve kopuklukların oluşmasına neden olur. Böylece sahip olduğumuz en değerli şeyi, sözcükleri yani metni çöpe atmış oluruz. Seyirci oyuncunun anlamadan aktardığı sözcükleri anlamayacaktır. Çünkü oyuncu tarafından öylesine söylenmiştir. Bütün bunlarla baş edebilmenin tek yolu anlamak ve aktarmaktır. Oyuncu olarak karakterin hikayesini iyice anlamak ve bizdeki duyguları karşılıklarını harekete geçirecek olan kendi hikayemizle ilişkilendirmek zorundayız."*³⁶

Yönetmenle de paylaştığım bu sorunun çözümünün tek tek kelimelerin değil, bir bütün olarak karakterin yapısını iyiden iyiye anlamaktan geçtiğini fark ettim.

³⁶ Bir Karakter Yaratmak - Konstantin S. Stanislavski (Papirüs Yayınevi Çev. Suat Taşer)

Kemal Aydoğan'ın ve Haluk Bilginer'in bu noktadan sonra oyuna ve Şair tipine dair pek çok açıklaması oldu. Timon'da sahne, 'verili' bir alandır diyordu Kemal Aydoğan. Bunun farkında olarak sahneye girmemi ve "dolu" olarak oynamam gerektiğini hatırlatıyordu. Yani, sanatçı bir karakteri oynamamın getirdiği farkındalığı tamamıyla benimsememi ve bunun üzerine gitmemi istiyordu. Bu rol (Şair) oyunda neye hizmet ediyor? Kimi temsil ediyor? Ne yapıyor? Ne yapacak? Nasıl yapacak? Neden yapacak? Bütün bu soruları, her replikte tekrar aklımdan geçirmeli ve seyirciye yansıtmalıydım.

Yine gestus kullanma adına yapılan bir uyarıda, kendi bedenimden sıyrılmam, gerekirse büyük oynayarak, geniş bir alanı kullanmam gerekiyordu. Bu hem beni (Kişi Barış'ı) uzaklaştırıp, Şair'i sahneye getirecek, hem de rol kişinin sığındığı özgüveninin abartısını betimleyecekti. Ben de, şairin bir bedeni, beden kullanımı ve sesi olması gerektiği üzerine yoğunlaşmaya başladım.

Atinalı Timon' bir vahşet oyunuydu. Hatta Haluk Bilginer'in deyimiyle 'Vahşet Belgeseliydi' Yıkma ve kaybetme üzerine kurulu bir yapısı ve karakterleri vardı (Bu betimleme oyunun afişine de İskender Kardaşlar tarafından; içinden kıymalar çıkan altın bir öğütme makinesi olarak geçirilmişti). Timon bizim için bir KIYIM oyunuydu. Şairin de, tıpkı oyundaki diğer karakterler gibi bunu yansıtabilecek kötülük, riya, vahşete sahip olması ve bunu bedenine geçirmesi üzerine çalıştım.

Apemantus'la olan Şair diyalogları bu özellikleri denemek için en iyi yerlerden biriydi. İlk olarak onu yok sayarak ilişki kurmayla işe başladım. Ben bir 'şey' le ilişkiye girmezsem, o 'şey' yoktur. Yanı başımda olsa bile. Apemantus'un, Şair'e laf attığı sahnede, merkezi Timon olarak alıp, onu ezmeyi ve kapitalist sistemin yok ediciliğine karşı ilk örneği

göstermeyi amaçladım. Benim için kıblenin Timon olduğu bu sahnelerde, Aphemantus'un söyledikleri sadece laf kalabalığıydı örneğin. Üstelik çok önemli şeyler söylese bile. Ama bu düşündüklerimi uygulamakta bayağı bir zorluk çekiyordum. Yönetmen, hepimizin kafasından bir şeyler geçiyordur muhakkak, ama yaratabildiğimiz ölçüde varızdır, diyerek beni denemeye zorladı.

Şair'in oyun boyunca yaptığı, sermaye merkezli (Timon!) yapıt üretmekti. Konuşmasından, sunduğu dizelere, oyun içinde verdiği kitaba kadar. Timon'u şansın doruklarında yükselen bir ulu olarak gösterirken, amacı ve niyeti belli olmalıydı. Bunun için de yukarıda bahsettiğim mask oyunculuk devreye girdi ve iyice pekişmeye başladı. Her replik iki anlamlı olarak tekrar şekillendi yönetmenin uyarısıyla. Timon'la konuşurken, başka, diğer karakterlerle konuşurken başka, Apemantus'la konuşurken başka ve Ressam'la (rakiple) konuşurken başka bir tavır geliştirmeye başladım.

Şair karakteri, aynı zamanda bir komedi unsuru olarak da oyunda yer almaktaydı. Kemal Aydoğan'la komedi ve gülme unsuru üzerine yaptığımız bir provanın sonucunda şu fikirler ortaya çıktı; Bizim o insanın (Şairin) makamına, temsil ettiği değere gülmemiz gerekir. Kişiye değil. Duruma tepki göstermeliyiz. Bizim Şair ve Ressam olarak günümüz sanatçılarıyla ilgili bir eleştirimiz olmalı ki, onu gösterebilelim. Gülmek'le, eğlenceyle bir sorunumuz yok, sadece seyirci bir trajedi izlediğinin farkında olmalı ki, meramımızı anlatabilelim.

Fakat, özellikle eklenmiş göndermeler ve koşulların yarattığı durum komedisi, ortaya yumuşak bir karakterin çıkmasına yol açmaya başladı. Ama bu bir engeldi, çünkü açgözlülüğün yumuşaklığı olmaz. Aksine, paraya (yani Timon'a) giden yol, bu yumuşak yüzün arkasında sığınan açgözlü, ikiyüzlü hayvanda saklanıyor olmalıydı. Bu ikilemden

sonra, Şair karakterini giderek mask bir yapıya büründürmeye başladım. Bilinçli, bilgisinin farkında olan, gören ama bunu yansıtmayan bir kişi olarak sürekli bir maske ile dolaşmasına yönetmen tarafından da onay verildi. (Zaten daha sonra oyunun aksesuarları arasına, her oyuncunun çeşitli sahnelerde takacağı gerçek maskelerde eklenmiş oldu)

Bütün bu yönelimler ve denemeler provanın sonlarına doğru meyvelerini vermeye başladı. Şair ve Ressam karakterlerinin oluşturduğu riya alanı açıkça görülmeye ve izlenebilir olmaya başladıkça gün be gün renkler de eklenmeye başladı. Şair karakteri, tıpkı zamanında Shakespeare'in kendi akranlarına yazmış olduğu gibi, günümüz sanat camiasına hücum eden bir tip olmaya ve bu yönde şekillenmeye devam etti, ta ki ilk oyuna kadar. Tabi ki süreç oyunun sahnelemesi ile de bitmedi ama yolu açıkça belirgindi artık.

4. SONUÇ

Yüksek lisans eğitiminin ve geçirdiğim prova sürecinin bana sağladığı en büyük yarar, öğrenmeyi öğretmesi olmuştur herhalde. Sadece Atinalı Timon için değil, herhangi bir oyun için de, en gerekli olan süreç muhakkak bu olsa gerek. Öğrenmek, her türlü sorunun kilidini açan anahtar, metin ise, her türlü sorunu barındıran bir sandık. Bizler işe yeni başlayan çilingirler...

Eğer bu süreci, öncesi ve sonrası olarak ayırmam gerekirse (ki kesinlikle gerekir), varlığından bile haberdar olmadığım, bilip tanımlayamadığım, ya da sorun olarak görmediğim bir çok oyunculuk problemiyle yüzleştiğimi söyleyebilirim. Bu yüzleşmeler, özellikle bende büyük eksiklik olarak öne çıkan ‘anlam’ üzerinde durmama zaafını görmemi ve bunun üzerine gitmemi sağladı. Neresinden, nasıl ve neden baktığımızı bilebildiğimiz, bu konuda yorum yapabildiğimiz sürece, süreç içerisinde bir varlığımız olacaktır. İster yönetmen, ister oyuncu, isterse sadece seyirci olalım.

Atinalı Timon oyunu, beni hem oyuncu, hem de tez aşamasındaki bir öğrenci olarak fazlasıyla doyurdu. William Shakespeare’in, insana dair bütün duyguların haritalarını çizdiği oyunlarında olduğu gibi, bu oyunda da incelenmesi gereken bir çok nokta, aşılması gereken pek çok dağ tepe vardı önümüzde. İki aylık prova süreci ve devam eden bir sezonluk sergileme boyunca hep beraber bu yolların gereklilikleriyle cebelleştik. Ve sonuçta, aslında “sonuç” bu noktada bütün değerini yitiriyor ve akışın değeri çıkıyordu karşıma. Sonuç, sadece süreçte gelinen yer, ve daha da gidilecek olan ilerletilecek olan algının küçük bir parçası. İşte o ilerletilecek algı dediğim bakış açısını bu oyunu inceler ve provalarına devam ederken

keşfettim. Dersler boyunca öğrendiğim, bütün algı biçimlerini deneme fırsatım oldu provalarda. Verim aldığım alanlarda pekişerek, oyuna ve oynadığım karaktere aktarılmış oldu bu şekilde.

Shakespeare oyunlarında, karakterler katmanlı ve boyutlu bir halde karşımıza çıkar. Çözümleme, uğraş ve emek isteyen zorlayıcı bir itki oldu benim için. Derslerde deneyimlediğim bütün oyunculuk sorunları, provalar boyunca da devam etti. Ama bu defa, sebep-sonuç ilişkisi kurabildiğim her sorunun çözümüyle aşama kaydedebildim.

Başta da söylediğim gibi, öğrenmeyi öğrenmek derslerin, bu bilgiyi pekiştirmek ise provanın benim için tamamlayıcı kısımlarıydı. Doğru bir alan yaratıp, bunu deneyimleme fırsatı yakaladığım için çok mutluyum. Emeği geçen herkese bir kez daha teşekkür ederim.

KAYNAKÇA

THE LIFE OF TIMON OF ATHENS

Atinalı Timon – William Shakespeare

Çev. Orhan Burian. 1944. Ankara: Milli Eğitim

Bakanlığı Yayınları, 1965.

ATINALI TIMON

William Shakespeare

Çev. Sabahattin Eyüboğlu. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1965.

DRAMATURG VE DRAMATURGİ NEDİR?

Sahne Dergisi (Mart- Nisan 2006 sayısı)

Yazan: Alexander Gross

Çeviren: Eren Aysan

BİR KARAKTER YARATMAK

Konstantin S. Stanislavski

Çev;Suat Taşer

Papirüs Yayınevi, 1996

SHAKESPEARE BİR YAŞAM

Park Honan

Çev: Bülent Bozkurt

Yapı Kredi Yayınları

THE END OF ART

Sanatın Sonu - Donald Kuspit

Metis Yayınları

SHAKESPEARE OYUNCULUĞU

Adrian Brine - Michael York

Çev; Ali H. NEYZİ

İş Bankası Kültür Yayınları

TİYATRO OYUNLARI SÖZLÜĞÜ

Dünya Tiyatrosu - Aziz Çalışlar

Mitos Boyut Yayınları

OYUN ATÖLYESİ

Atinalı Timon

Prova Günlüğü

İnternet Sitesi : www.oyunatolyesi.com

EKLER

(APPENDIX)

EK-A1 ATINALI TİMON KARAKTER LİSTESİ

1623 folio baskısında yayınlanan Atinalı Timon'un hangi tarihte yazıldığı tam olarak belli değildir. Fakat, başlıca teması, havası ve yaklaşık konusuyla Kral Lear'ı andırdığı için, çoğu Shakespeare uzmanı, bu tragedyanın Kral Lear'dan ya hemen önce, ya da hemen sonra, yani 1606 ile 1608 yılları arasında yazıldığını ileri sürer. İlk kişiler listesi işte bu tarihli Atinalı Timon oyununun orijinal karakter listesidir.

KİŞİLER:

TİMON
APEMANTUS
ALCİBİADES
LUCİUS
LUCULLUS
SEMPRONİUS
VENTİDİUS
FLAVİUS
FLAMİNİUS
LUCİLİUS
SERVİLİUS
CAPHİS
PHİLOTUS
TİTUS
HORTENSİUS
ŞAİR
RESSAM
KUYUMCU
TÜCCAR
YAŞLI ADAM
ÜÇ YABANCI
İÇ OĞLANI
SOYTARI
TİMANDRA
PHRYNİA

SOYLULAR
SENATO ÜYELERİ
ASKERLER
EŞKİYALAR
HİZMETÇİLER
OYUN İÇİNDE OYUNDA CUPİDON VE AMAZONLAR

ATİNALI TİMON'UN OYUN ATOLYESİ PRODÜKSİYONUN DA Kİ

KARAKTER LİSTESİ :

*(2006–2007 sezonunda Oyun Atölyesinde sahnelenen Atinalı Timon oyununun değiştirilmiş ve uyarlanmış karakter listesi. Oyunun bazı sahneleri çıkarıldığı, bazı karakteri de tümünden kaldırıldığı için orijinal ile yorum arasındaki fark açıkça görülmektedir.)

KİŞİLER:

TİMON
APEMANTUS
FLAVİUS
ALCİBİADES
LUCULLUS, KUYUMCU, 2. MECLİS ÜYESİ
SEMPRONİUS, TEKSTİLCİ, 4. MECLİS ÜYESİ
VENTİDİUS, İHTİYAR, 3. MECLİS ÜYESİ
ŞAİR, 1.SENATÖR'ÜN TAHSİLDARI
RESSAM, DJ, LUCULLUS'UN TAHSİLDARI
1.MECLİS ÜYESİ, BİR VATANDAŞ
SERVİLİUS
VENTİDİUS'UN TAHSİLDARI
1.KADIN
2.KADIN
3. KADIN

EK-A2 PROVA GÜNLÜĞÜ (ATOLYE ARŞİVİ)

Prova günlüğü - Atinalı Timon - Toğan Şerif Öney - Reji asistanı

PROVA NOTLARI

27 Mart Pazartesi 2006

Dünya Tiyatrolar Günü'nde William Shakespeare'in önemli tragedyalarından biri olan Atinalı Timon'un provasına başladık. Kullanılacak oyun metninin çevirmeni Orhan Burian. Oyunun ilk gösterimi, 15.Uluslararası Tiyatro Festivali kapsamında, 17 Mayıs 2006 tarihinde İstanbul Şehir Tiyatrosu Muhsin Ertuğrul Sahnesi'nde yapılacak.

Kemal Aydoğan'ın yöneteceği oyunun sahne tasarımını Bengi Günay ve Gamze Kuş, oyun müziklerini Tolga Çebi, ışık tasarımını İrfan Varlı, takı tasarımını Sabrina Fresko, aksesuar tasarımını Cenk Doğusal, afiş ve broşür tasarımını İskender Kardaşlar, dekor uygulamasını Kadir Yediler ve mekanik uygulamasını Hakan Tozkoparan yapacak.

Oyunda Haluk Bilginer, Tülay Bursa, Mahmut Gökgöz, Cüneyt Uzunlar, Gürkan Uygun, Sermiyan Midyat, Barış Yıldız, Öner Erkan, Toğan Şerif Öney, Barış Aksavaş, Tuna Kırılı, Evrim Alasya, Fulya Ceylan yer alacaklar.

İsmail ve Erdal sahnedeki tüm hazırlıkları yaptı. İlk günün ve Dünya Tiyatrolar Günü'nün şerefine sahnede şampanyalar yudumlandı ve pasta kesildi. Daha sonra oyun metni okundu ve oyun üzerine konuşuldu. Gamze ve Bengi de dekor ve kostümler hakkında bilgi verdi.

28 Mart Salı 2006

Mahmut Gökğöz, Barış Aksavaş, Evrim Alasya ve Öner Erkan çekimleri nedeniyle bugünkü provaya katılamadılar.

Ekip Saat 13.00'te, geç kalan Barış Yıldız'ı beklerken antre cafe'de çaylarını yudumladı. oyun atölyesi'nde provaya geç kalan oyuncu, geç kalma tatlısını aldıktan sonra provaya gelmesi kuraldır. Ancak Kemal Aydoğan bir kural değişikliğine gitmeyi önerdi. Bundan sonra 15 dakikaya kadar geç kalan "Beş YTL" 15 dakikadan daha geç gelen ise "On YTL" verecek. Paralar bir kutuda toplanacak.

Erdal Çiftçi ve Toğan Şerif Önay "Timon Kumbarası"nı hazırladılar. Barış, geç kalması nedeniyle kumbaraya para atan ilk kişi oldu. Sahnede oyun metni okundu ve prova sona erdi.

29 Mart Çarşamba 2006

Bugün de Mahmut Gökğöz, Barış Aksavaş, Sermiyan Midyat ve Tuna Kırılı işleri nedeniyle provaya katılamadılar. antre cafe'nin önünde "Güneş tutulmasını" izleyen Haluk Bilginer'in bahanesi, yönetmen ve asistan tarafından kaale alınmadı ve "Tiyatro sahibi geç kalırsa cezanın iki katını öder" şeklinde getirilen yeni bir kuralla Haluk Bilginer'den on YTL alındı ve kumbaraya atıldı. Oğuz Yılmaz'ın müziği eşliğinde sahnede dans ettikten sonra "ebe-tura 1, 2, 3" adlı oyun oynandı. Bundan sonra her gün bir kişi bir çocuk oyunu önerecek ve prova o oyunun oynanmasıyla başlayacak.

Sahnede oyunun okuma provası yapıldı. Ara öğün olarak simit ve peynir yenildi. Metinde küçük değişiklikler yapıldı ve prova 17.30'da sona erdi.

30 Mart Perşembe 2006

Prova 13.45'te sahnede alınan okumayla başladı. Gürkan Uygun geç kaldığı için iki tane pasta getirdi. Oyunun tamamı sahnede okunduktan sonra, sigara ve çay molası verildi. Mola esnasında oyun üzerine konuşuldu. Kemal Aydoğan, kadınların ikinci perdedeki Timon'la olan sahnelerinde, kadınların dalga geçmediğini, karakterlerinin böyle olduğu söyledi. Moladan sonra, oyun bir kez daha sahnede okundu. Kemal Aydoğan, pazartesi günü yemek sahnesinde oynayacak oyuncuların, güneş gözlüğü getirmesini istedi.

31 Mart Cuma 2006

Bugün Şair – Ressam sahnesi çalışıldı. Provaya Öner Erkan ve Barış Yıldız geldi. Şair – Ressam sahnesinin blok olması gerektiğini söyleyen Kemal Aydoğan, Tekstilci ve Kuyumcunun giriş yerlerini değiştirdi. Kemal Aydoğan, pazartesi günkü provaya golf sopası, golf topu ve tenis raketinin getirilmesini istedi. Bugün dekor geldi. Sahne tasarımcıları, kostümlerin bir kısmını getirdiler ve gelen kostümler denendi.

3 Nisan Pazartesi 2006

Barış Yıldız geç kaldığı için, borç hanesine beş YTL daha yazıldı. Bugün provaya Barış Aksavaş da katıldı. DJ'in ön oyunuyla başlayan provada, 1. perde 1. sahne çalışıldı. Ekip fotoğrafı çekildi. Yemek provasından sonra 1. sahnenin çalışılmasına devam edildi.

4 Nisan Salı 2006

Prova 1. perde, 1. sahnenin çalışılmasıyla başladı. Yemek molasından sonra Tahsildarların sahnesi çalışıldı. Sigara molasının ardından Alcibiades – Senato Üyeleri sahnesi çalışıldı ve prova sona erdi.

5 Nisan arşamba 2006

Prova dansla ısınma eşliğinde başladı. Isınmanın ardından Tahsildarların sahneleri (3.sahne ve 7. sahne) çalışıldı. Bu çalışmalar esnasında Barış Yıldız belinden hafifçe sakatlandı. 1. perdenin son sahnesi (8.Sahne) çalışıldı. Bu sahnede meclis üyeleriyle Alcibiades arasında ki çatışmaya dair güzel renkler bulundu. Daha sonra kızların girişı ve dans sahnesi çalışıldı. Tuna Kırılı, Barış Yıldız'ı marke etti. Haluk Bilginer "Jeanne d'Arc'ın öteki ölümü" adlı oyunun turnesi nedeniyle İzmir'e yolcu edildi. Bu esnada bir de çay-sigara molası verildi. Moladan sonra Servilius ve Flavius'un beylerden para isteme sahneleri çalışıldı (4.-5. ve 6. sahneler). Bu çalışmanın ardından Öner Erkan ve Toğın Şerif Önay dışındaki ekibe izin verildi ve bir saatlik yemek molası verildi. Bengi ve Gamze kostüm provası yaptılar. Yemekten sonra 2. sahne çalışıldı. Yaklaşık iki saatlik çalışmanın sonunda prova sona erdi. Bugünkü provada, 1.Perdenin tüm sahneleri çalışılmış oldu.

6 Nisan Perşembe 2006

Prova saat 13.00'te 1. Meclis Üyesi ve Tahsildar sahnesinin çalışmasıyla başladı. Daha sonra Şair – Ressam sahnesi çalışıldı. Sahnenin çalışılması sırasında, müziğın nasıl kullanılacağı netleştirildi. Barış Yıldız efemine bir tipin üstüne gitti. Öner Erkan da bu sahne üzerine çalışacağını söyledi.

10 Nisan Pazartesi 2006

Pazar günü dekorun sütunları geldi. Bugünkü provaya Barış Aksavaş geç kaldığı için "Timon Kumbarası" na beş YTL attı. Servilius ve Flavius'un, beylerden para isteme sahnesi çalışıldı. Yönetmen, 4. 5. 6. sahnelerde oyuncuların hareketlerinin önce simetrik sonra asimetrik olması gerektiğini söyledi. Saat sesini andıran bir yürüyüş ritmi bulunmasını ve aynı anda yapılmasını istedi. Fulya Ceylan, Evrim Alasya trampet ve davulla çalıştılar. Sonra da

çalışmalarını ekibe gösterdiler. Gürkan Uygun ve Sermiyan Midyat'ın oynadığı, zengin beyler rollerinin karikatürize değil çok içten oynanması gerektiği tespit edildi. Kemal Aydoğan aynı durumun 1. Meclis Üyesi'nde de olması gerektiğini söyledi. Çalışma bu sahnelerin tekrar tekrar çalışılmasıyla sona erdi.

11 Nisan Salı 2006

İskender Kardaşlar ve Tolga Çebi geldi. Saat 14.00'te 1. perdenin akışı alındı. İlk perde akışımız 1 saat 16 dakika sürdü. Oyun oturduğu zaman 1 saate indirilmeye çalışılacak. Daha sonra parti sahnesi, Tahsildarların 3. sahnesi ve 1. perde finali (8.sahne) çalışıldı.

12 Nisan Çarşamba 2006

Prova 13.30'da oyunun finalinin çalışılmasıyla başladı. Cüneyt Uzunlar, konuşmasındaki durak yerlerini tespit etti. Kemal Aydoğan, kızların final sahnesine "dehşet saçan" bir müzik yaparak girmeleri gerektiğini söyledi. Bu sahnenin çalışılmasının ardından birinci perdenin finali çalışıldı. Kemal Aydoğan Meclis Üyelerinin başlangıçta Alcibiades'i sıcak karşılaması gerektiğini söyledi. Yemek molasından sonra ikinci perdenin başındaki yemek sahnesi çalışıldı. Konukların bu sahnede, Timon'un maddi durumunun iyi olduğunu düşünerek, pişkinlikle ve yalakalıkla oynamaları gerektiği tespit edildi.

13 Nisan Perşembe 2006

2. perdedeki Timon – Apemantus sahnesi çalışıldı. Bu sahnede Kemal Aydoğan Apemantus'un Timon'a acımaması gerektiğini ve onunla dalga geçmeyi sürdürmesi gerektiğini söyledi. Bu sahnenin çalışılmasından sonra ikinci perdedeki Timon – Hırsızlar ve Flavius sahnesi çalışıldı.

17 Nisan Pazartesi 2006

Prova 2. perdenin çalışılmasıyla başladı. Kemal Aydoğan girişin çok eğlenceli olması gerektiğini söyledi. Ayrıca konukların Timon'un eski günlerine dönmüş olduğu ve en sevilen kişilerin kendileri olduğu düşüncesiyle hareket etmeleri gerektiğini söyledi. Daha sonra Servilius – Flavius ve Timon ile Alcibiades ve kızların sahnesi çalışıldı. Daha sonra Timon – Şair – Ressam sahnesi çalışıldı. Cüneyt Uzunlar erken gideceği için yemek molası vermeden önce oyunun finali çalışıldı. Arkadaki perde indikten sonra, Alcibiades, şehre girerken Meclis Üyelerinin ve o fotoğrafta bulunan herkesin oportünist bir yüz ifadesini taşımaları gerektiği, finale kadar da bu ifadenin taşınacağı belirtildi. Yemek molasının ardından meclis sahnesine kadar birinci perdenin akışı alındı.

18 Nisan Salı 2006

Prova saat 13.30'da (2. perde) Alcibiades – Timon sahnesinin çalışılmasıyla başladı. Kemal Aydoğan, kızlar ordusunun koridordan trampet ve davul çalarak sahneye gelmelerini istedi. Askerlerin, komutanın denetiminde olmadığı konuşuldu. Sigara molasından sonra Meclis Üyeleri – Timon sahnesi finale bağlandı. Meclis Üyelerinin Timon'la yaptıkları görüşmede zaman zaman umutlanarak sevinçlerini belirtmeleri zaman zaman da umutsuzluğa düşmeleri gerektiği söylendi. Final sahnesinde fotoğrafta sırtık gülüş yapıldı. Yemek molasından sonra, Timon- Apemantus, Timon – Hırsızlar sahneleri çalışıldı. Prova, Timon – Şair – Ressam sahnesinin (2. perde) çalışılmasıyla son buldu.

19 Nisan Çarşamba 2006

Prova saat 14.00'te oyunun akışının alınmasıyla başladı. 1. perde 1 saat 22 dakika, 2. perde 58 dakika sürdü. Akış üzerine konuşuldu. Kemal Aydoğan, iyi bir akış olmadığını, oyunun daha enerjik oynanması gerektiğini söyledi. İkinci perde başının 1. perde finaline alınması

kesinleşti. 1. perde ise yemek sahnesiyle bitecek. Yemek molasının ardından Timon – Apemantus sahnesi çalışıldı. Sigara molasından sonra yemek sahnesi üzerine yoğunlaşıldı. Yemek sahnesi çok keyifli ıktı. İlişkiler netleşti. Yemeğin sonunda Flavius – Apemantus arasında da güzel bir oyun ıktı. Prova saat 22.30’da son buldu. Kemal Aydoğan, bu iyi provadan dolayı oyunculara iki ikram etti.

20 Nisan Perşembe 2006

1. perdedeki şair – Ressam sahnesi çalışıldı. Kemal Aydoğan bu ikili arasında da rekabet olduğunu söyledi. 2. perdedeki şair – Ressam sahnesinde Toğan şerif nay’ın “Timon abi” diye başlayan cümlesi, ekibin ona takılmasına neden oldu. şair ve Ressam’ın 2. perdede, ara ara oyuna girip ormanda Timon’u aramalarına karar verildi.

21 Nisan Cuma 2006

İrfan Varlı, Cenk Doğusal’dan yemek sahnesi için kullanacağımız yemekleri almaya gitti. Aksesuarlar ve dekor da yavaş yavaş tamamlanıyor.

23 Nisan Pazar 2006

İskender Kardaşlar afiş fotoğrafı için çekim yaptı. Prova saat 20.30’da başladı. Flavius ve Servillius’un dekor değiştirmeleri çalışıldı. Ayrıca zenginlerden para istemeye gidiş sahnesi ile Alcibiades – Meclis yeleri sahneleri çalışıldı. Prova 00.20’de sona erdi.

24 Nisan Pazartesi 2006

Kemal Aydoğan, şair ve Ressam’ın hırçın ve yırtıcı halini anlamamız gerektiğini söyledi. Ayrıca yemek sahnesindeki eğlencenin dozunun arttırılması gerektiğini söyledi. Daha sonra Tahsildarlar sahnesi çalışıldı ve yemek molası verildi. Yemek molası esnasında “zemin

kaplaması” geldi. Zemine döşendi. Kostümler gelmeye devam etti. Kostümlerin paça boylarını terzi düzeltti. Eminönü’nden servis tabakları alındı. Sabrina Fresco oyunda kullanılacak yüzükleri yolladı. Oyuncular tarafından yüzükler denendi. Yemek sonrası Kemal Aydoğan ve oyuncular oyunun nasıl gittiği üzerine konuştular. Kemal Aydoğan, Erdal Çiftçi’nin de hem Timon’un adamı hem de final de Alcibiades ordusunun askeri olarak oyuna katılacağını söyledi.

25 Nisan Salı 2006

Prova oyun akışının alınmasıyla başladı. Akıştan sonra yemek molası verildi. Sahneyi boydan boya kaplayıp sütunlara asılacak olan kumaş geldi. Sahnede kullanılacak ses sistemi dekora monte edildi. Dekor üzerine çalışmalara devam edildi. Yemek molasından sonra Tahsildarlar sahnesi çalışıldı. Daha sonra Sempronius ve Ventidius sahneleri çalışıldı. Prova, Şair – Ressam sahnesinin çalışılmasıyla sona erdi.

26 Nisan Çarşamba 2006

Prova final sahnesinin çalışılmasıyla başladı. Kemal Aydoğan önce bando sesinin duyulacağını daha sonra Flavius, Servilius ve Erdal Çiftçi’nin komutanlarını bekleyen askerler olarak sahneye çıkacağını, Alcibiades ve bando ekibinin gelişle beraber de örtüyü savaşır gibi toplayacaklarını söyledi. Erdal Çiftçi’nin sahnede “oyuncu” gibi değil, “teknik eleman” gibi davranması ekibin esprilerine neden oldu. Final sahnesinin çalışılmasından sonra, Alcibiades – Timon sahnesinin çalışılmasına geçildi. Kemal Aydoğan, kızların başlangıçta Timon’u aşağılayan bir tutum içinde olmaları gerektiğini, Timon’un hala zengin olduğunu öğrendikten sonra da Timon’a yavşayan, ona kur yapan bir tutuma girmeleri gerektiğini söyledi. Prova, Sempronius sahnesinin çalışılmasıyla sona erdi.

27 Nisan Perşembe 2006

Şair ve Ressam'ın ormana geliş sahneleri çalışıldı. Kemal Aydoğan, bu ikilinin ormandaki ilk sahnelerinde doğadan daha vahşi olmaları gerektiğini, oraya Timon'un parası için geldiklerini unutmamalarını istedi. İkinci gelişlerinde ise buldukları yerden sıkıldıklarını, agresifleştiklerini ve korktuklarını, Timon'u gördükten sonra da yine para uğruna ona yağ çektiklerini söyledi.

1 Mayıs Pazartesi 2006

1 Mayıs işçi bayramı nedeniyle kapanan yollar Barış Yıldız, Sermiyan Midyat ve Haluk Bilginer'in provaya geç kalmasına neden oldu. Geç kalma kumbaramız da bu vesileyle en karlı gününü yaşadı. Prova saat 14.30'da oyun akışının alınmasıyla başladı. 1. perde 1 saat 24 dakika, 2. perde 53 dakika sürdü. Kemal Aydoğan repliklerin aktarımında, oyun içi enerjide eksiklerin olduğunu, bu eksikler nedeniyle meselenin anlaşılmadığını söyledi. oyun atölyesi'nin oyuncuya inandığını, teknik katkıların ise sadece oyunun süsü olduğunu, oyuncunun, enerjisiyle oyunu, mekanı, atmosferi, dekorları var edebileceğini söyledi. Daha sonra Mahmut Gökgöz, Barış Aksavaş ve Erdal Çiftçi'nin fon perdesini toplama sahnesi çalışıldı. Prova, Alcibiades – Timon sahnesinin çalışılmasıyla sona erdi.

2 Mayıs Salı 2006

Kemal Aydoğan, Barış Yıldız ve Öner Erkan'ın kendilerine bir Şair – Ressam bedeni bulmaları gerektiğini söyledi. Tavırlarıyla, bedenleriyle ve sesleriyle Şair ve Ressam'a bürünmeleri gerektiğini, ayrıca paraya düşkünlüklerini, birinci olma duygularını, hırçınlıklarını ve tepeden bakma duygularını da göstermeleri gerektiğini söyledi. Kemal Aydoğan tavır sorununun sadece Şair ve Ressam için değil tüm oyuncular için de geçerli olduğunu ekledi. Kemal Aydoğan, Meclis Üyelerinin Timon'a soyut bir şey sunduklarını ve

Timon'u değil kendilerini dūşündüklerini söyledi. İrfan Varlı da bu esnada orman sahneleri için ışık çalışması yaptı. Yemek molasının ardından Timon – Şair – Ressam sahnesinin çalışılmasına geçildi ve prova bu sahnenin çalışılmasıyla sona erdi.

3 Mayıs Çarşamba 2006

Prova saat 16.00'da Alcibiades – Timon sahnesinin çalışılmasıyla başladı. Bu sahnede Alcibiades'in Timon'un durumuna üzüldüğü, ona somut bir şey sunduğu ve kente açtığı savaş için artık yeni bir nedeninin daha olduğu tespit edildi. Daha sonra Cüneyt Uzunlar; Mahmut Gökgöz, Barış Aksavaş ve Erdal Çiftçi'ye sopalarla yapacakları oyunu gösterdi. Savaş hareketlerinin çalışılmasının ardından kostüm provasına geçildi. Daha sonra final sahnesi çalışıldı. Kemal Aydoğan final sahnesinde Meclis Üyelerinin yalvaran tonlarla oynamaları ve alttan almaları gerektiğini söyledi. İrfan Varlı'nın yaptığı ışıkla gölgelerin nasıl bir etki doğurduğu da görüldü. Prova, final sahnesinin çalışılmasıyla sona erdi.

4 Mayıs Perşembe 2006

Oyuncular, Cüneyt Uzunlar eşliğinde ısınmayla başladı. Final sahnesindeki ordunun ritmleri çalışıldı. Sabrina Fresco yeni takıları Gamze'yle gönderdi. Oyuncular bu aksesuarları denediler. 1. perdedeki Şair – Ressam sahnesi çalışıldı. Bu sahne sıkıştırıldı ve dört dakikaya indirildi. Sonra 2. perdedeki Şair – Ressam – Timon sahnesi çalışıldı. Prova saat 22.30'da sona erdi.

5 Mayıs Cuma 2006

Prova 13.30'da Cüneyt Uzunlar, Mahmut Gökgöz ve Erdal Çiftçi'nin final sahnesi için ritm ve yürüyüş çalışmasıyla başladı. Alcibiades – Timon sahnesinden başlayarak ikinci perdenin akışı alındı. Kemal Aydoğan Şair ve Ressam'ın konuşurken, Timon'u aramak için yürümeleleri

gerektiğini söyledi. Haluk Bilginer, kökle beraber içecek bir şeyin de mağaraya konulmasını istedi. Daha sonra Şair – Ressam ve yemek sahnesi çalışıldı.

6 Mayıs Cumartesi 2006

Tolga Çebi'nin oyun için yaptığı son oyun müzikleri getirildi. Dekor ve ışık çalışmasına devam edildi.

7 Mayıs Pazar 2006

Seyircili akış öncesi yemek sahnesi çalışıldı. Yemekler yerine son sahnedeki tabaklar kullanıldı. Tabakların içine Timon'un yemeğe gelenlere vereceği hediyeler konuldu. Seyircilerin oyundan memnun kalmasına rağmen Kemal Aydoğan iyi bir akış olmadığını söyledi.

8 Mayıs Pazartesi 2006

Kemal Aydoğan yemek sahnesinde yeniden yemeklerin kullanılmasına karar verdi. Alcibiades'in ve kızların yemek sahnesi için antreleri değişti. Kızlar artık masanın üstünde değil, önünde dans edecekler. Yemek sahnesi için ortak ses, ortak hareket bulunması gerektiği tespit edildi ve bunun üzerine çalışıldı. Yemek sahnesinin çalışılmasının ardından meclis sahnesine geçildi. 1. perdenin sonundaki 2. yemek sahnesi, tekrar 2. perdenin başına alındı. Meclis sahnesinden sonra Ventidius – Bir Vatandaş sahnesi çalışıldı. Spor yaparken ortak bir ritm tutturulması üzerine çalışıldı. Kemal Aydoğan, müzikten alınan bu ritmin tüm 1. perde için geçerli olduğunu söyledi. Ventidius repliklerini de bu ritimde konuşarak söyledi. Spor esnasındaki hareketler çalışıldı. Kemal Aydoğan, bu sahnedeki Tahsildar ve servis yapan kızın da bu ritimle hareket etmeleri gerektiğini söyledi. Prova, ihtiyar adam sahnesinin çalışılmasıyla sona erdi.

9 Mayıs Salı 2006

Maskeler, kızların kullandığı mücevherler ve Timon parası geldi. Timon parası altın rengine boyanıp duvara asıldı. 2. perdenin başı çalışıldı. Bu çalışmanın ardından oyun akışına geçildi. 1. perde son haliyle 1 saat 12 dakika sürdü. 2. perde de detaylı çalışıldığı için süre tutulmadı. Oyunda bu akışın daha doğru olduğu tespit edildi. Provanın sonu ekip, antre cafe'de içkilerini yudumlarırken İrfan Varlı ve Kemal Aydoğan oyunun ışıklarını yaptılar.

10 Mayıs Çarşamba 2006

Tolga Çebi'den, 2.yemek sahnesi için hazırladığı şarkı alındı.. Prova bu şarkının dinlenmesiyle başladı.

Sempronius – Flavius, Lucullus – Servilius, Ventidius – Servilius ve 1. Meclis Üyesi – Caphis sahneleri çalışıldı. Yemek molasından sonra Şair – Ressam sahnesinin çalışılmasıyla prova sona erdi. İrfan Varlı ışık tasarımı üzerine çalıştı.

11 Mayıs Perşembe 2006

Prova, 1. perde akışının alınmasıyla başladı. Kemal Aydoğan 1. perde akışıyla ilgili düşüncelerini söyledi ve yemek molası verildi. Moladan sonra Tuna Kırılı'nın da katılımıyla 2.perde akışına geçildi. Kemal Aydoğan oyunun enerjisiz oynandığını daha enerjik oynanması gerektiğini ve zamanın çok uzadığını söyledi. Prova sonrası teknik çalışmaya devam edildi.

12 Mayıs Cuma 2006

Prova saat 15.30'da oyun akışının alınmasıyla başladı. Kemal Aydoğan akış esnasında sorunlu gördüğü sahnelerin üzerinde çalıştı. Prova sonrası teknik çalışmaya devam edildi.

13 Mayıs Cumartesi 2006

Yemek sahnesi çalışıldı. Teknik akış alındı. Saat 20.30'da oyun akışına geçildi. Akış sonrası teknik çalışmaya devam edildi.

14 Mayıs Pazar 2006

Çalışma saat 17.00'de başladı. Genel prova için hazırlıklar yapıldı. Yemek sahnesi üzerine çalışıldı. 20.30'da ilk seyircili genel prova yapıldı. Prova sonrası dekor, kostüm ve aksesuarlar toplandı ve Harbiye Muhsin Ertuğrul Sahnesi'ne götürüldü.

15 Mayıs Pazartesi 2006

Harbiye Muhsin Ertuğrul Sahnesi'nde sabah 10.00'da dekor kurma çalışması başladı. Aksesuarlar kontrol edildi, yerlerine yerleştirildi. İrfan Varlı ışık, efekt ve müzik sistemi üzerine çalıştı. Oyuncular saat 17.00'de geldiler. Saat 19.00'da teknik akış alındı.

16 Mayıs Salı 2006

Saat 13.00'te İrfan Varlı ışık çalışmasına başladı. Saat 20.30'da Harbiye Muhsin Ertuğrul Sahnesi'ndeki ilk seyircili genel provaya geçildi. Genel prova esnasında bir sürü aksilik oldu. Kemal Aydoğan genel provadan hiç memnun kalmadı ve çok sinirlendi. Spor sahnelerini değiştirebileceğini hatta oyundan çıkartabileceğini söyledi.

17 Mayıs Çarşamba 2006

Saat 14.00'te teknik hazırlıklar başladı. Saat 17.00'de Ventidius – Servilius sahnesi çalışıldı. Bu sahnedeki spordan vazgeçildi. Kemal Aydoğan yürüyerek oynanmasının daha doğru olduğunu, metnin daha güzel duyulduğunu söyledi. Kemal Aydoğan herkese kitap, Gürkan Uygun da kendi yaptığı küçük heykelleri hediye etti. Öner Erkan da yazdığı mektuplarla ekibi

duygulandırdı. Pasta kesildi ve Bengi Günay'ın doğum günü kutlandı. Saat 20.30'da 15. Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali'nde "Atinalı Timon" un premieri gerçekleşti. Güzel bir oyun oldu, oyun sonrası ekip eğlenmeye gitti.

Atinalı Timon oyunu 15. İSTANBUL ULUSLAR ARASI TİYATRO FESTİVALİ kapsamında 17 Mayıs Çarşamba günü saat 20:30 da aşağıdaki görev ve rol dağılımıyla oynanmıştır;

Atinalı Timon

Yazan :W. Shakespeare

Çeviren:Orhan Burian

Metin Düzenleme: Haluk Bilginer

Kemal Aydoğan

Selçuk Aydoğan

Yöneten :Kemal Aydoğan

Sahne Tasarımı:Bengi Günay

Gamze Kuş

Müzik:Tolga Çebi

Işık Tasarımı:İrfan Varlı

Takı Tasarımı:Sabrina Fresko

Aksesuar Tasarımı:Cenk Doğusal

Maske Tasarımı :Candan Seda Balaban

Başak Günaçan

Afiş/Broşür Tasarımı:İskender Kardaşlar

Yönetmen Asistanı :Toğan Şerif Önay

Dekor Uygulama:Kadir Yediler

Oynayanlar

Timon:Haluk Bilginer

Apemantus:Tülay Bursa

Flavius:Mahmut Gökgöz

Alcibiades :Cüneyt Uzunlar

Tekstilci, Sempronius, 4. Meclis Üyesi:Gürkan Uygun

İhtiyar Adam, Ventidius, 3. Meclis Üyesi :Sermiyan Midyat

Şair, 1.Senatörün Tahsildarı :Barış Yıldız

DJ, Ressam, Lucullus'un Tahsildarı :Öner Erkan

1. Meclis Üyesi, Bir Vatandaş :Toğan Şerif Önay

Servilius, 1. Hırsız :Barış Aksavaş

1. Kadın :Ayça Aykut

Tahsildar, 2. Kadın:Evrım Alasya

3. Kadın :Fulya Ceylan

EK-A3 ATINALI TİMON SAHNELEMESİNE YAZILAN ELEŞTRİLER :

(1)

Festivalden Sıcak Sıcak...

O ESKİ HALİMDEN ESER YOK ŞİMDİ...IZDIRAAP İÇİNDE YORGUNUM ŞİMDİ...

Atinalı Timon, Shakespeare' nin tam olarak bitiremeyip taslak halinde bıraktığı bir metin olması sebebiyle olsa gerek, Türkiye'deki grupların pek rağbet etmediği bir tekst olarak sahnede var olma şansı pek bulamamıştır.

Tiyatro Atölyesi bu sert ve acı teksti, geçtiğimiz günlerde 15. Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali kapsamında Harbiye Muhsin Ertuğrul Sahnesi'nde sergiledi. Kemal Aydoğan'ın rejisi ile sahnelenen oyunda rolleri; Haluk Bilginer Tülay Bursa, Mahmut Gökğöz, Cüneyt Uzunlar, Murat Şen, Gürkan Uygun, Sermiyan Midyat, Barış Yıldız ,Öner Erkan ,Toğan Şerif Önay, Barış Aksavaş, Tuna Kırılı, Işık Yönt, Evrim Alasya, Fulya Ceylan paylaşmış.

Çıkar çevrelerinin Atinalı Timon'u leş kargaları gibi didik didik ettikten sonra sırtlarını dönmelerini, dostun düşmanın ayrıldığı kara günde dost bilinenlerin düşman hinlikleri seriliyor gözler önüne. İki perdede de iki farklı Timon'a şahit ediyor seyirciyi Shakespeare...

Peşinen Öner Erkan ve Barış Yıldız'ı kutlamalı. Unutur da bu genç arkadaşların hakkını yerim diye korkarım. İzlediğiniz zaman siz de bana hak vereceksiniz. Enerjileriyle oyunu hareketlendiren, tempoyu yükseltip seyirciyi kendine getiren performanslarıyla göz dolduruyorlar. Sanki yönetmen de onlara biraz torpil yapıp (!) sahnelerine yaratıcı unsurları bolca serpiştirmiş. Genç arkadaşların içi giderek seyredecekleri bu iki oyuncu, “sanatçıcıkların acınası hallerini” lugatlarıyla, bedenleriyle, ritmleriyle yansıtmayı çok iyi başarmışlar.

İlk perdede çar çur edilen paraları, bol keseden dağıtılan devlet kaynaklarını izliyoruz. Merak ediyorum, izleyici özeniyor mu bu sahnelerde olup bitene...Çünkü yönetmen Timon'u alıp şimdilerin ev partilerine ışınıyor ...Kadınlar, uyuşturucu, para...Alem, zevk-u sefa...İnsanı yok eden iradesi seriliyor gözler önüne... Lüpçüler, yiyiciler, yedirciler...Tek tek boy gösteriyor sahnede bu perdede... Tahsilatçıların kapı aşındırma seansları oldukça iyi kotarılmış hoş ve spot sahneler olarak dikkat çekiyor ve Timon' un acınası haline bağlantı kuruyor...

“O eski halimden eser yok şimdi...” nameleriyle karşılıyor oyun sizi ikinci perdede ve üstat çıkıyor sahneye... Replikleri basamak yapıyor kendine, kah tırmanıyor, kah sallanıyor kelimelerin kucağında...Sarmaşıklar gibi dolanıveriyor... Bir ağaçtan bir ağaca hızla uçuyor, nazikçe konuyor bir dala. Usta belli: Haluk Bilginer...Oyunda, Timon' un içinde bulunduğu yalnız ve acınası hal, hiç de ajitasyon yollarına saptırılmadan mizahın gücüyle aktarılıyor. Haluk Bilginer' in de bu yolu önerdiğini sezinliyorum. Masa başında yönetmenin kurduğu dünya, oyunu irdeleme ve karakter oluşturma aşamalarında oyuncular tarafından hemen kabul gördüğü meydanda. Bu yüzden sahnede her haliyle uyumlu bir ekip görüyorsunuz. Bu da oyuna yansıyor haliyle...

Acaba izleyiciler oyunun günümüze transferi konusunda ne düşünmüş olabilir.”

Ben, kadınların oyuna montajının abartılı olduğunu, parti sahnesinin genel gidişattan kopuk olduğunu ve final sahnesinin neye hizmet ettiği konusunda şüphelerim olduğunu söyleyeyim. Sanki bir parça zorlama vardı oyunun finale erdiği sahnede. Mutlaka göreceğinizi düşündüğüm için bahsi geçen sahneleri daha fazla açmak sizin seyir keyfinize kast olur. Bence bu nedenle oyunu izleyince bu yazıya bir daha dönüp bakmanız faydalı olur.

Sadık Kahya rolünde Mahmut Gökgöz' ü, aynı sahneyi paylaştığı oyuncularından ayırmanız hiç zor olmayacak. Oyuna katkısı büyük. Kemal Aydoğan onu seyircinin uzantısı olarak

algılatmış. Bizim gibi, o da orada yaşanan her şeyi biliyor, görüyor ama bir türlü gidişatı değiştiremiyor. Yalnız Shakespeare' in ağır kelimelerinin günümüz sözcükleriyle yer değişmesi işleminde, Kahya' nın sözcükleri sanki unutulmuş gibiydi.

Asker- Konsey karşılaşması, gönderme içeren formuyla ilginçti...Açılıştaki "clubber mekan olayı" oldukça iyi düşünülmüş bir açılış sahnesiydi...Bu oyunun güncel bir Timon olacağını anlıyor ve alıcı ayarlarınızı 2006'ya ayarlıyorsunuz.

Müzik ve efektlerin çok başarılı olduğunu söylemeliyim. Dekor tasarımını iyi bulduğumu söylemekle beraber ilk perdedeki dekor değişikliklerini çok anlamlı gelmedi bana. Farklı mekan yaratmak için , parçaların yer değiştirmesi çok mu gerekli diye düşünmeden duramıyor insan. Arkadaki modern sütunlar oyuna çok hoş bir atmosfer kazandırmış. İkinci perdede kullanılan gölge oyunun ise istenen etkiyi verdiğini söylemek sanırım aşırı iyimserlik olur. Yine de efekt ,ışık ve dekor izleyicilere güzel bir sürpriz hazırlamış, etkileneceksiniz.

Oyun sonunda eğlendiğinizi hissedeceksiniz. Farklı bir Timon yorumu izlemek için şimdiden iyi seyirler.

Oyunu merak edenler ve "Festival kaçtı, seneye de çok var" diyenler için iyi haber...Atinalı Timon'u, Mayıs ayının sonunda ve Haziran' ın başında ,Oyun Atölyesi'nin Moda' daki salonunda görebilirsiniz.

(2)

Cumhuriyet 06.02.2007

Aysegül YÜKSEL

Sahneden

Sevgiden Yoksunluğa Sövgü

‘Oyun Atölyesi’nin, Shakespeare’i ‘farklı’ bir sahne diliyle yorumlama çalışmaları sürüyor. Alkışlanacak bir tiyatroculuk yaklaşımı. Topluluğa katılan genç ve yetenekli sanatçıların ‘yenilikçi’ tutumlarına ve bedenlerinin esnekliğine güvenerek deneysel uygulamalar yapan Kemal Aydoğan’ın bu tür ilk reji çalışması ‘Othello’dan sonra ‘Atinalı Timon’ ve ‘Hırçın Kız’ı izledim.

Savurganlığın dramı

Shakespeare’in geç dönem oyunlarından ‘Atinalı Timon’, ‘trajedi’ olarak sınıflandırılmasına karşın, ‘parasal kazanç’ ve ‘iş dünyası’na ilişkin bir izlek üstüne kurulduğundan, ‘komedi’ alanına daha yakındır. Ancak, gereksiz düzeyde ‘eli açık’ olmanın ve ‘dostluğa kayıtsız şartsız inanma’nın bedelini ağır biçimde ödeyen bir başkişinin ‘telef oluşu’nu dile getirdiği için de ‘komedi’den alabildiğine uzaktır. Timon, biraz ‘Venedik Taciri’ komedisinin ünlü ‘tefecisi’ Shylock’un tam tersi, biraz ‘trajik’ yazgısını kendi elleriyle yazan Lear, biraz da ‘Beğendiğiniz Gibi’ komedisinde, insanların kirli dünyasından Arden Ormanı’na kaçıp ‘doğanın iyileştiriciliği’ne sığınan Jacques’tır. Ne yeterince trajik ne de yeterince komiktir... Haluk Bilginer’in, Timon karakterini ‘Şekspiryen’ yapma yolundaki yorumu, bu üç oyun kişisinden gelen elektriği de –bilinçli ya da sezgisel olarak- kullanmış olduğunu gösteriyor.

Timon'un aşırılıklarını acımasızca eleştiren, 'huysuz filozof' Apemantus'ta yalın ama Shakepeare'in dilini kararınca gürüldeteabilen yorumuyla oyunun ikinci 'Şekspiryen oyuncusu da Tülay Bursa. Bilginer'le başarılı bir ikili oluşturuyorlar. Apemantus'un oklarının hedefi olan 'dalkavuk' takımı ise 'tipleme' yoluyla yaratılmış 'ibret oyunu' kahramanlarına benzer. Yönetmen Aydoğan, bu 'tip'lerin egemen olduğu sahneleri çoğunlukla çağdaş anlamlar çağrıştıran 'görsel' buluşlarla donatmış. Bunun iki amacı olmalı: Shakespeare'in iş dünyasına olan 'güvensiz' bakışını günümüz Türkiye'sinde 'para'nın gücüyle oluşan 'çirkinlikler'e' taşımak; ayrıca, ibret oyunlarını anımsatan 'yinelemeler'le dolu sahneleri renklendirmek. Bir oranda –söz gelimi şair (Barış Yıldız) ile ressamın (Öner Erkan)

oluşturduğu sahnelerde- başarılı olan, ancak kullanılan 'türlü-çeşitli' malzemenin, 'kalıcı' bir biçem oluşturamayacak düzeyde çeşitlendirilerek üst üste yığıldığı bu yaklaşım, zaman zaman –tıpkı Timon'un vericiliğinin 'erotik' hizmetler karşılığı olduğu sanısını uyandıran sahne gibi- oyuna yanlış anlamlar da yükleyebiliyor.

Oyunu asıl zora koşan ise dekor tasarımı. Timon'un zenginliğinin metaforu olarak kullanılan ve şölen sahnelerinde işlevsellik taşıyan, 'yemek masası' görünümündeki hantal platform, oyunculara bol bol jimnastik yaptırmakla kalmıyor, hareket ettirilmesi zor olduğundan oyunun tartımını da bozuyor; oyunun son bölümünde de Timon'un sığındığı doğa ortamını hiç yansıtamıyor. Tulga Çebi'nin müzik düzenlemesi ise yapımın artıları arasında.

(3)

RAMP IŞIKLARI

Paranın maskaraları

Hayatı, insanı, gerçeği, tarihin gizini ve bugünün değerlerini bir başka düzlemde farklı bir yaklaşımla yeniden tartışmayı amaç edinen Oyun Atölyesi, sahneledikleri oyunlarla ciddi ve nitelikli tiyatro üretmenin sanatsal ve toplumsal sorumluluğunu taşıyarak, yaşamı bütünlüklü olarak ramp ışıklarına taşıyor. Tiyatroda seyirci sıkıntısının yaşandığı son yıllarda büyük bir özveri ve cesaretle, dünya tiyatro edebiyatının seçkin örneklerini seyircisiyle buluşturmayı sürdüren Oyun Atölyesi, geçtiğimiz sezon sahneledikleri W.Shakespeare'in Othello'sundan sonra bu yıl da yine aynı yazarın bir başka yapıtı Atinalı Timon'un farklı bir uyarlamasını sahneye taşıyor.

Shakespeare'in yüzyıllar önce yazdığı, ancak bugünün kapitalist ve sömürü dünyasının ahlaksız özneleri olan görgüsüz para babalarının maddiyatla oluşturdukları sahte itibar, şöhret ve merhamet gibi toplumsal olguları günümüz insan ilişkileri bağlamında yeniden tartışmaya açan Atinalı Timon'u Haluk Bilginer, Kemal Aydoğan ve Selçuk Aydoğan Türkiye nesnel gerçekliğine yeniden uyarlamışlar. Kemal Aydoğan'ın rejî yorumu ile sahnelenen Atinalı Timon'un sahne tasarımını Bengi Günay ve Gamze Kuş birlikte kotarmışlar, ışık tasarımını İrfan Varlı, takı tasarımını Sabrina Fresko, aksesuar seçimi ise Cenk Doğusal'a ait.

Orhan Burian'ın nefis çevirisi ile sahnelenen Oyun Atölyesi'nin gösterim metninde, iktidar, mülkiyet, erdem, sadakat, rezillik ve maskaralık kavramları günümüz gerçekliği ile buluşturularak toplumun insan ilişkilerinde belirleyici olan 'yükselen değerleri' ve buna paralel oluşan kültürel sığılıkları alaysı bir üslup ve mizahın keskin diliyle tartışmaya açıyor.

Timon varlıklı ve soylu bir kimsedir, villasında şatafatlı bir hayat sürer ve her gün kent zengin ve varlıklı ancak görgüsüz ve erdemden yoksun burjuvalarına görkemli sofralarda yemekler ikram eder ve balolar düzenler. Ancak dağ tükenmektedir Timon'un mal varlığı bu

savruk yaşama ve ölçüsüz harcamaya dayanmaz ve Timon bir zaman sonra büyük bir borç yüküyle karşı karşıya kalır, alacaklılar kapıya dayanmıştır. Timon, çevresinde dost bildiği insanlardan borç ister ancak kimse borç vermeye yanaşmamaktadır, uşağı Flavius dışında herkes Timon'u terk etmiştir. Timon bu durum üzerine kentten ayrılır ve ormanda ilkel bir yaşam sürmeye başlar. Bu süreç Timon'u, hayatı ve insanı yeniden düşünmeye, sadakatın gerçek nedenini sorgulamaya zorlar.

Kemal Aydoğan yorumunu, nitelikli bir görsellikle 'sorun'un alaysı anlatımı üzerine kurmuş ve komik olanla trajik olanı harmanlayarak somut ve okunaklı bir sahne olayı gerçekleştirmiş. Anlatımında gereksiz 'artistlik' ve deneysellikten kaçınarak sorunu doğrudan aktarma yöntemini tercih etmiş. Böylece ortaya hem görsel olarak hem de içerik olarak yoğun bir teatral gösteri çıkmış. Aydoğan anlatımı güçlendirmek için sahne etmenlerinin tümünü (oyunculuk, ışık, müzik ve dekor) yerinde bir ölçü ile işlevsel kılarak dengeli bir görsel anlatımı olanaklı hale getirmiş. Metnin yeniden düzenlenmesinin de içinde olan Aydoğan, bu olanağı rejiyi kotarıırken iyi değerlendirmiş ve anlatımda öne çıkaracağı olay ve kavramları doğru düşünülmüş bir dramaturji ile Türkiye nesneliliği ile örtüştürmüştür. Yorumunda avam ve popülist olana prim vermeden düzeyli bir retorikle, mülkiyetsizliği, özgürlüğü, erdemi, görgüsüzlüğü ve madde fetişizmiyle gelen maskaralığı, sanatla uğraşan şöhret budalalarını, emeği ile geçinen insanın samimiyet içeren namuslu duruşunu ve daha başka bir yığın kavramı ortak bir zeminde buluşturarak nitelikli bir olay kurgusu ile abartmadan sorguluyor ve anlatıyor.

Bu anlatıma hiç kuşkusuz en büyük görsel destek, sanata yaklaşımları ve tiyatroya yükledikleri toplumsal işlevle 'gerçekten' bir ekip görüntüsü oluşturan oyuncularından geliyor. Aydoğan'ın açık biçim anlatımına her bir oyuncu özel bir çaba ile 'sorun'u anlayarak aktarıyorlar. Timon'u yorumlayan deneyimli oyuncu Haluk Bilginer, rolünün anlamını ortaya koymak için yüreği ve beyninden süzdüğü özel bir hünerle mükemmel bir oyunculuk örneği

sunuyor seyirciye. Bilginer Timon'un her türlü ruh hali, iç çatışmaları ve hesaplaşmalarını ölçülü bir devinimle yaşayan bir karakter haline getirme becerisi gösteriyor. Sunduğu kompozisyonda samimiyet ve içtenlikle bezenmiş özel bir fotoğraf var. Bilginer sesi, bakışları jestleri ve genel tavırları ile maskaralığı, haz ve hedonizmi, mülkiyetsizliğin getirdiği rahatlıkla elde edilen özgürlüğü sahnede adeta yaşıyor. Oyunculuğunda kendi rolünü anlamlandırmanın dışında herhangi bir hırs ve öne çıkma eğilimi izlenmiyor. Apemantus'da izlediğimiz Tülay Bursa, yılların birikimi ile oluşturduğu oyunculuk deneyimini özel bir çaba ile yeniden açığa çıkararak Apemantus'u en yalın haliyle sahneye getiriyor ve oyunun en önemli kişilerinden biri olarak öne çıkarıyor ve metne ve rejiiye önemli katkılar sunuyor. Flavius'u yansılayan Mahmut Gökgöz, mütevazı oyunculuğu ve sesi ve tavrı ile özel bir anlatımı yeğliyor. Gökgöz, Flavius'un her türlü ruh halini yansıırken ölçülü ve dengeli bir oyunculuk örneği ile dürüst, emeği ile geçinen, verilenle yetinen bir karakteri tavırlarını ve yeteneğini ekonomik kullanarak başarı ile yansılıyor. Alcibiadis izlediğimiz Cüneyt Uzunlar, farklı bir komutan prototipi hazırlamak ve uygulamak konusunda önemli bir görev yapıyor ve oyuncuğu ile metnin anlatım üslubuna önemli katkılar sunuyor. Bir ansamble çalışması olarak kotarıldığı izlenimi veren Atinalı Timon'da her bir oyuncunun katkılarını burada yazabilmenin olanağı yok ancak tüm oyuncular metnin görsel anlatımına özel bir çaba ile abartmadan önemli katkılar sunuyor. Bir özel tiyatrodan özlenen görüntü ve görselliğin kolektif yaratımında her biri üzerine düşen görev ve sorumluluğu bir zorunluluk tavrı ile samimi olarak seyirciye aktarıyor ve bu tavırları ile metni seyirciye daha yakınlaştırarak sempatik kılıyorlar.

Atinalı Timon'da Aydoğan'a teknik olarak en önemli destek ışık tasarımını gerçekleştiren İrfan Varlı'dan geliyor, Varlı tasarladığı ışık konsepti ile her sahneye ayrı ayrı netlik vererek metnin ruhunu ve düşünsel derinliğini zekice yakalıyor ve renkleri ile anlatımı güçlendiriyor. Sahne tasarımında yalın ve sade bir hacimle kotarılan dekor, önemli derecede işlevsel

kılarak tüm mekanlar aynı renk ve hacimle anlatılarak metnin ve görselliğın önemli bir parçası olarak düşünölmüş.

Sonuç olarak Atinalı Timon ele aldığı konu, yalın anlatımı ve görsel yetkinliğı ile teatral düzeyi olarak sezonun önemli prodüksiyonu olacak gibi görünüyor. 'Popüler kişi oynatmazsak, seyirci gelmiyor, boş koltuklara oynuyoruz, estetik düzeye, metnin içeriğine kimse bakmıyor' diye yakınan kerameti kendinden menkul, bir hevesle popüler kültürün girdabına giren ve orada yok olma riskinin ayırımında olmayan aymazlık içindeki budalalara duyurulur.

Günlük Evrensel 20.11.2006

Üstün AKMEN

(4)

GÖZLEMEVİ

İnsanı esas trajik kılan paradır

Hiç kuşku yok ki, Shakespeare'in "Atinalı Timon"u Shakespeare trajedileri arasında seçkin bir yerde oturmakta. İçerdiği söz ustalığı ve retoriklerle etkileyici bir oyundur "Atinalı Timon" ve hâlâ günceldir. "Atinalı Timon"u okurken, yaşamakta olduklarımıza güleriz, yaşamın anlamı ya da anlamsızlığını düşündükçe içimizi hüznün basar, üzüyoruz.

"Atinalı Timon"un 1623 yılında "folio" boyutunda (yani matbaa kâğıdını "quarto"lardaki gibi sekiz küçük sayfa yerine, dört büyük sayfa halinde katlayarak) yayınlanmıştır ve de hangi tarihte yazıldığı tam olarak belli değildir "Atinalı Timon"un. Teması ve havası "Kral Lear"i andırıldığından olsa gerek, uzmanlar bu tragedyanın "Kral Lear"den ya hemen önce ya da hemen sonra, yani 1606 ile 1608 yılları arasında yazıldığını savlarlar. Günahları boyunlarına, ben nereden bileyim!

Bilebildiğim, galiba yaşlandığım. Öyle ya, geç gördüğüm bir oyunu çok beğenirsem, zamanında görmediğim için günlerce hayıflanır oldum. Bu hayıflanma sürecini, itiraf edeyim ki son olarak Oyun Atölyesi'nin "Atinalı Timon"unu izledikten sonra yaşadım. 15. Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali kapsamında geçtiğimiz mayıs ayında iki akşam sahnelenmişti de ben seyretmemişim. Tüh bana, tuhlar bana...

Kemal Aydoğan'ın teslim aldığı Timon öyküsü

Oyun Atölyesi, açık yüreklilikle söyleyebilirim ki, bağınazlıktan uzak bir tiyatro topluluğu. "Shakespeare'in metninin tek sözcüğüyle bile oynanmaz", "Shakespeare'in dokunulmazlığı vardır", "Shakespeare'in aslından gayrı yorumlanması olanaksızdır" diyenlere kafa tutmaktalar. Bu kere de öyle olmuş. Varlıklı bir Atinalı olup, paraya değil insan ilişkilerine değer veren; elinde avucunda bulunanı dağıtan, her gün ziyafetler düzenleyen; ancak günün

birinde parası ve mal varlığı tükendiğinde çevresindekilerin kendisine verdiği değer nedeninin sadece “para” olduğunu anlayıp ruhen çöken Timon’un öyküsünü, Kemal Aydoğan’a teslim etmişler. Yönetmen Kemal Aydoğan, kendi “seyirciyi silkeleme” yöntemleriyle tragedyayı sahneye taşımış. Nedendir bilemem, örneğin Sabahattin Eyüboğlu’nun, Bülent Bozkurt’un değil de Orhan Burian’ın 1944 basımı (hâlâ) pırıl pırıl Türkçe çevirisini yeğlemiş. Haluk Bilginer ve Selçuk Aydoğan ile oturup metni yeniden düzenlemiş. Sonuç olarak, Shakespeare’in tazeliğinden yararlanıp, çözmesi için seyircinin eline bir sürü kod da vermiş.

Değerler yerlerde sürünürken

Hiç bıyık altı yapma Sevgili Okur, asla haksız değilim. “Sen ey, her dilde konuşup, her derdini anlatan! / Sen ey yüreklerin mihenk taşı” diyerek, “altın”ı hedef alan Timon’un, sonunda toplumun bütün öteki değerlerinin yerle bir olmasını dileyen ünlü lanetine, yani: “Saygı, korku, tanrılara inanç, barış, / Hakseverlik, doğruluk, dirlik, düzenlik kaygısı. / Gece rahatlığı, iyi komşuluk, eğitim, görgü, / Sanatlar, zanaatlar, yükselme basamakları, / Gelenekler, töreler, yasalar, allak bullak olun, / Tam tersiniz neyse ona dönün hepiniz” dizelerine bakalım ne diyeceksiniz? İnsanlığın değerlerini ayakaltına alan yeni yüzyıl, günümüz size bakalım neler algılatıyor?

Yaratıcı kadronun kadrolaşması

Candan Seda Balaban-Başak Günaçan iklisinin maske, Cenk Doğusal’ın aksesuar, Sabrina Fresko’nun takı tasarımlarını övmeye kalksam, korkarım diğer övgülerime yer kalmaz. İyisi mi, sadece çok iyi olduklarını söyleyip geçeyim. İrfan Varlı, hemen hemen hiç düz ışık kullanmayarak, oyuncu ve nesnelere doğal görüntüleriyle ve üç boyutlu olarak seyirciyi gösterebilmeyi başarmış. Biçimin doğal görüntüsüyle yansıtılmasına titizlik göstermiş. Bir eleştirim, ikinci bölümde nasıl “strato cumulus” gobosu kullandıysa, aydede yerine “half moon” gobosu kullanmaması olabilir ki, keyfe keder demeyin bu dekora pek yakışırdı. Tolga

Çebi'nin müzikleri, yönetmenin komedyaya ile tragedyaya arasında denge kurma çabasına mükemmel eşlik ediyor. Giysi tasarımı kimin bilmiyorum, ama kötü değil. Yalnız, Flavius'un ceketinin sarkan astarını birileri düzeltmeli diyeceğim. Bengi Günay-Gamze Kuş ikilisiyse sahneyi eylemin gereklerine uygun olarak geniş sınırları içinde fevkalade tasarladıklarından ötürü kutlamalıyım. Öğelerin birer birer seçimi, birer artistik sadelik örneği. Günay ile Kuş, sahneyi tasarlarken betimlemeden ziyade izlenim yaratmış. Bütünü göstermek için (orman tablosu örneği) parçayı seçip ayırmışlar. Kısacası kutlanası bir iş çıkarmışlar.

Kemal Aydoğan'nın yaptıkları ettikleri

Şimdi, size bir sır vereceğim: Belki de, Oyun Atölyesi'nden cesaretlendim. Olabilir, ama neden bağınaz olayım? Neden tabuyu alkışlayayım? Shakespeare'in "Atinalı Timon"u bütünlüksüz, dağınık bir metindir. Çözümlememiş bir oyundur, var mı itirazı olan? Kemal Aydoğan, "Atinalı Timon"un özgünlüğünü korumuş, ancak yerelleştirmiş, tragedyanın bütününe maharetle komedyaya tozları serpmiş. Oyun karakterlerini mağara duvarlarına çizilmiş antik resim biçiminde seyirciye göstermiş. Özel ile genelin uyumsuzluğundan, paradokstan komik olanı cimbızla ortaya çıkarmış. Gerçekle; mantıkla bağdaşmaz izlenimi veren; tuhaf, garip, çarpıcı, abartmalı ve şaşırtıcı durumlardan alışılmedik gülünçlükler yaratmış, içlerine güncel siyasal ve toplumsal iletiler şırınga etmiş. Pek de iyi etmiş.

Özellikli oyuncu kadrosu

İsmail Yüksel, Erdal Çiftçi, Ayça Aykut, Evrim Alaysa, Fulya Ceylan, Tuna Kırılı oyuncunun en yoğun anlatım aracının hareket olduğunu bilmeleriyle beni pek bir keyiflendirdiler. Baştan savmacı değiller. Ne mutlu onlara ve Kemal Aydoğan'a ki, dramatik sürekliliği koparmamak için sürekli "teyakkuz" halindedir. Toğan Şerif Önay ve Barış Aksavaş, iç vizüel hayalleri nasıl yaratacaklarına hiç üşenmeden biraz daha çalışmalılar diyeceğim. Öner Erkan'ın ve Barış Yıldız'ın uzaktan bile parıldayan komedyen gömlekleri var. Bunu söylerken, sahnedeki olayları betimleme yeteneklerini de göz ardı etmiyorum. Sermiyan Midyat, aklın ve duygunun

uyumlu beraberliğinde karakter gerçekleştiriyor. Gürkan Uygun, tekste karakterlerine (Tekstilci, Sempronius, Meclis Üyesi) ait ne bulduysa seyirciye abartmadan aktarmakta. Kavrama ve yorumlama sınırlarını biraz daha zorlarsa daha çok kazanacak, inansın bana. Mahmut Gökgöz, fiziksel olduğunca ruhsal yaşam duyusunu da içinde yarattığı ve yaşattığı Kâhya Flavius'u öyle mükemmel canlandırıyor ki insanın içinden yüksek sesle "helal olsun" demek geliyor. Tülay Bursa ise, fiziksel varlık çizgisini Apemantus olduğu süre içinde başarıyla koruyor ve sürdürüyor.

Haluk Bilginer denilen fenomen

Oyunda Timon'u Haluk Bilginer canlandırmakta. Haluk Bilginer, bu ülke tiyatrosu için son derece önemli bir kazanç. Özellikle ikinci perdedeki komedyaya ile tragedya arasında gerilipte, öylesine ustaca oynuyor ki şaşmamak elde değil. Gövdeyi tamamen duygularının hizmetinde tutma yeteneği desen onda var. Timon'u canlandırmaya yönelik dışsal tekniğin temeli desen gene onda var. Mükemmel fiziksel donanımla bilinçüstü görünmez duyguyu iletmek becerisinden söz etseniz onda var. Sahne üstünde dolaysız, ani ve güçlü etki yaratmasıyla ne sözcüklerin ne de jestlerin yapamayacağını başarmayı tanımlamaya kalkışsanız onda var. Ve de sahnede, Haluk Bilginer'e sarmalanmış Timon var.

Diyeceğim o ki, Oyun Atölyesi'nin "Atinalı Timon"u, tartışma gerektirmeyecek kadar iyi bir oyun.

İki eliniz kanda olsa "Atinalı Timon"u seyretmeye koşun...

(5)

Radikal 29.11.2006

Hasan ANAMUR

Tragedya mı, komedyası mı?

Her yıl tiyatro mevsimini bir Shakespeare oyunuyla açmayı ilke edinen Oyun Atölyesi'nin yeni oyunu, prömiyeri son İstanbul Tiyatro Festivali'nde yapılan 'Atinalı Timon'. Bu tragedyayı da Kemal Aydoğan sahneye koymuş. Gösterime temel alınan Orhan Burian'ın 1944 tarihli çevirisi. Metin Haluk Bilginer, Kemal Aydoğan ve Selçuk Aydoğan tarafından 'düzenlenmiş'.

Bu tragedyasında Shakespeare Yunan başkentini kılıcıyla kahramanca savunmuş, ve giderek kentin en saygıdeğer, en yardımsever ve en zengin insanlarından biri konumuna gelmiş olan Timon'un yaşamının iki dönemi anlatılır: 'Para'sının bitmeyeceğini sandığı dönem ile 'para'sının bittiği dönem. Timon, 'döndükçe yıpranan şu dünyada', farklı koşullarda da olsa, sonuçta kral Lear'inkine benzer bir yazgıyı paylaşacaktır.

Bu iki karşıt durum sahnelemede karşıt içerikli iki yaşam biçimiyle her bölüme simetrik dağıtılmış olarak veriliyor.

1. bölümde seyirci, karşısında, kuş sütü eksik özentili bir sofrada, ziynetlerle bezeli görkemli giysiler içinde, zenginliklerini konuklarına sadaka gibi dağıtan, yaşam felsefesini bu tutum üzerine kurmuş mutlu Timon'u görür. Ne var ki, kadınların kıvrak danslarıyla da süslenen bu sefahat âlemlerinin sonu gelecek, Timon katı yaşam gerçeğiyle karşılaşacaktır.

2. bölümde, "Elinizdekilerin tümünü insanlara vererek tüketmeyin, verebileceğiniz bir şeyiniz kalmadığında, hor görürler sizi, Tanrı bile olsanız", diyen, seçimini yaparak bir ormana çekilmiş, doğuştaki arılığı simgeler biçimde çıplak, 'kendini yıkayıp temizlemiş', bir başka

Timon vardır. Yaprakları yorgan yapar, ağaç kökleriyle yaşar. Bu kez 'kederle zenginleşmiş'tir.

Aydoğan, 'Othello'ya uyguladığı yerelleştirme ve bütüne komedyaya öğeleri katma eğilimini, metni çok iyi düzenlenmiş izlenimi vermeyen 'Atinalı Timon'da da sürdürmüştü. Bunu, sanırım, klasiklerin anlaşılması, bugüne uzak metinler olduğu önyargısını zihinlerden silmek için yapıyor. Tragedyalarda bile kimi sahneleri, her zaman gerekli mi gereksiz mi oldukları tartışılacak biçimde, komedyaya olarak, karikatürleştirilmiş, hatta groteskleştirilmiş kişilerle ve davranış biçimleriyle aktarmak, içlerine güncel siyasal, toplumsal göndermeler katarak oyunları günümüze çekmek istemesinin temelinde bu düşünce yatıyor.

Bu son uygulamasında da, zaten, oyun başlamadan sahneye çıkarttığı palyaço kılıklı bir DJ'e çaldırıldığı dünden, bugünden vur patlasın, çal oynasın

parçalarla ve 'para, para, para' nakaratıyla tasarladığı gösterimin sol anahtarını veriyor. Ancak Timon ile kâhyası Flavius özellikle ikinci bölümde-bu şablonlaştırmanın dışında bırakıldıkları için tümüyle farklı bir oyunculuk, Shakespeare tarzı bir oyunculuk sergiliyorlar. Bu da bütünün uyumu açısından sorun yaratır nitelikte.

Timon'da, gerek düşünce ve davranış biçimi, gerekse dış görünüm bakımından her iki bölümde de iki farklı kimliğe ve kılığa giren Haluk Bilginer, komedyaya ile tragedyya arasında denge kurma çabası sonucu olsa gerek,

zaman zaman biraz fazla mekânîk bir oyunculuk sergiliyor. Bunda, trajik ortamın egemen olduğu 2. bölümde, akışın hızlandırılması gerektiği düşüncesinin de payı olabilir. Ancak Bilginer, yine, oyunun bildirisini

seyirciye etkileyici biçimde ulaştırıyor.

Kahya Flavius'ta, her iki bölümde de, tragedyya çizgisini sürdüren Mahmut Gökçöz, doğal oyunculuğuyla, bu kapkara ortamda, Shakespeare'in söndürmek istemediği bir umut ışığını, - 'paranın kurtları'na her zaman yenilecek olsa da- var olmayı sürdürecektür dürüst ve duygusal

insanı başarıyla canlandırıyor. Apemantus'ta antik koroyu simgeleyen Tülay Bursa'nın söyleminin daha da etkileyici olmasını bekleyenlerdim. Öteki oyunculara kendilerinden isteneni yerine getiriyorlar.

İşlevsel düşünölmüş, başarıyla uygulanmış çevre düzeni (Bengi Günay/Gamze Kuş)

1. bölümde görkemli bir biçimde sahneyi doldururken, 2. bölümde, içeriğe uygun olarak, 'yok'a indirgenmiş. Müzik düzenlemesi (Tolga Çebi) sahnelemenin amacına uygun. Işık (İrfan Varlı)

aksamıyor. Takı tasarımınınınsa (Sabrina Fresko) başarılı olduğu hanım seyircilerin dikkatlerini çekmesinden anlaşılıyor.

'Atinalı Timon' mevsimin tartışılacak oyunlarından biri.

(6)

Cumhuriyet 08.06.2006

Ahmet CEMAL

Atinalı Timon'u Sorgulamak

Oyun Atölyesi, yeni oyunu 'Atinalı Timon'u 15. Uluslararası Tiyatro Festivali çerçevesinde, Harbiye Muhsin Ertuğrul Sahnesi'nde sergiledi. Topluluğun 'Othello'dan sonraki ikinci Shakespeare prodüksiyonu olan 'Atinalı Timon'u yine Kemal Aydoğan yönetmiş. Gösterim metni ise Orhan Burian'ın çevirdiği metin temel alınarak Haluk Bilginer, Kemal Aydoğan ve Selçuk Aydoğan'ın ortak çalışmalarıyla oluşturulmuş.

Asıl adı 'Atinalı Timon'un Yaşamı' ('The Life of Tymon of Athens') olan ve Shakespeare'in 1608'de, yani 'Kral Lear'dan yaklaşık iki yıl sonra kaleme aldığı bu oyunu karşısında da alınacak tutum, bütün Shakespeare oyunlarında olduğu gibi, oyunun sahne başarısını değerlendirmek açısından büyük önem taşıyor. Bu seyirci ve değerlendirme tutumu konusunda Berlin Üniversitesi siyasi bilimler öğretim üyesi Ekkehart Krippendorff'un 'Shakespeare'in Oyunlarında Politika' ('Politik in Shakespeares Dramen') adlı kitabında 'Hamlet'ten yola çıkarak söyledikleri, kanımca Shakespeare'in bütün oyunları bağlamında geçerli: "Zamanın aynası ya da 'toplumun aynası' olarak tiyatro – bu aynada ancak onu sorgulamayı bilenler, kendi soruları olanlar ve soru yöneltenler bir şeyler görebilirler: Bu ayna, sahne ve tiyatro, ancak onlara gizli olanı yansıtabilir... Tiyatro denilen ayna, ancak kendisine eksiksiz sorular sormayı bilenlere eleştirel bilgiler sunabilir... "Krippendorff'un bu saptamalarına Jan Kott'un şu söylediklerini de eklersek herhangi bir Shakespeare oyunu karşısında doğru olan eleştirel tavrı da belirleyebiliriz: "Her Shakespeare temsili, Shakespeare'in anlamlar dünyası karşısında eksik kalmaya yargılıdır.

Bizler, ancak Shakespeare 'in oyunlarına bugünü götürmeyi başarabildiğimiz ölçüde bu eksikliği giderebilir..."

Bu durumda Oyun Atölyesi'nin 'Atinalı Timon'unu da hangi ölçütlerle sorgulamamız gerektiği belirginleşmektedir. Bu oyuna yöneltilmesi gereken doğru sorular nelerdir? Zamanımız 'Atinalı Timon'un çatısı altına taşınabilmiş midir?

Her şeyden önce, gerek yukarıda sözünü ettiğim ortak gösterim metni çalışması, gerekse Kemal Aydoğan'ın bu metinden yola çıkarak oluşturduğu reji, görmesini bildiğimiz takdirde, zamanımızdan kaynaklanma tüm sorulara bu oyunun çatısı altında yer bulmamıza olanak tanıyor. Özellikle ülkemizde seksenli yılları, başka deyişle neredeyse tüm değerlerin parayla ifade edilmesi alışkanlığının –ya da hastalığının- başladığı dönemi yaşamış olanlar, dostluk karşısında paranın önemli olmadığını savunan bir Timon'un kalabalık bir dost grubunu çevresinde, ancak servetinin çekiciliğiyle tutabilmesinde yatan çelişkiyi yadırgamayacaklardır. Timon'un bütün servetini yitirdikten sonra, kendisinin yardımına türlü bahaneler icat ederek koşmayan dostlarına duyduğu nefreti tüm insanlara yönelik bir nefrete dönüştürmesiyle ortaya çıkan ve Timon'u da erdemli bir kişi olmaktan yoksun kılan durum da keza insanların artık kredi kartlarına göre değerlendirilmeye başlandığı bir dünyaya hiç aykırı kaçmayacaktır.

Kemal Aydoğan, on beş kişilik kalabalık kadrosuyla bu oyunda, Shakespeare'in 'Atinalı Timon'unun kalıcı özünü günümüze açarken ve günümüzü o öz ile buluştururken seyirciyi algılama bağlamında asla zorlamayan bir reji üslubu seçmiş. Rejinin bir başka ve bence çok önemli özelliği de, tüm sanatçılara neredeyse sınırsız bir yaratım özgürlüğü tanımasında. Ancak bu özgürlüğün oyunda eksiksiz değerlendirilebildiğini söyleyebilme olanağına sahip değiliz. Çünkü örneğin bir Haluk Bilginer'in (Timon), bir Tülay Bursa'nın (Apemantus) ve bir Mahmut Gökgöz'ün yer yer adeta soluk kesici oyunlarına karşılık, topluluğun diğer elemanları bağlamında kimi tempo düşüklükleri ve sahneye yabancı

kalmalar yaşanabiliyor. Ancak henüz birkaç kez temsil edilebilmiş oyundaki bu pürüzlerin önümüzdeki sezon törpüleneceği yolunda işaretler de var.

Bengi Günay ve Gamze Kuş'un sahne düzenlemeleri ile İrfan Varlı'nın ışık tasarımları, oyundaki dün-f bugün buluşmasına neredeyse sihirli bir atmosfer katmış. Özetlemek gerekirse, Oyun Atölyesi'nin 'Atinalı Timon'u, seyredilmesi ve çok tartışılması gereken, tartışanlara ve sorgulayanlara düşünsel bağlamda çok şeyler kazandırabilecek bir eser.

(7)

Paranın yaraladığı bir adam

Çağ değişiyor, dünya değişiyor, hayat değişiyor ama insan hep aynı... Ne zaman bir Shakespeare oyunu seyretsem bunu düşünüyorum; bir Othello, bir Lady'si eksik Macbeth yok mu aramızda? Ya Timon... Ya onun 'dostlar'ı...

Oyun Atölyesi'nin ikinci Shakespeare yorumu olan "Atinalı Timon", prömiyerini 15. Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali kapsamında yaptı. Paranın insana, insanlığa neler ettiğine dair 400 yıllık bu çarpıcı metni, Kemal Aydoğan rejisiyle bugünün dünyasında geçebilecek bir yapıyla sahneliyor Oyun Atölyesi. "Atinalı Timon", yarından itibaren 3 Haziran'a kadar topluluğun kendi sahnesinde izlenebiliyor.

Tiyatroseverlerin çok iyi bildiği gibi Timon, servetini dostlarıyla paylaşarak mutlu olan, onlara hediyeler dağıtan, birbiri ardına ziyafetler veren; tüm bunların kendisini daha da 'zengin'leştirdiğine inanan biri. Fakat bu devran böyle dönmüyor ve bir gün Timon'un serveti suyunu çekiyor. Timon yine de iyimser. Bunun dostlarını sınamak için bir fırsat olduğu kanaatinde. Ama "bundan böyle dostları varken Timon'un servetinin biteceğini ne söyle ne de aklına getir" diyerek onlardan borç istemeye gönderdiği kahyası eli boş döndükçe, hem bu umut hem de Timon'un tüm dünyası yıkılacak. O güne kadar yaşadığı hayatın, inandığı her şeyin gözlerinin önünde bir bir çöküşünü gören Timon, alacaklarına "parçalayıp bölüşün beni" diye rest çekip nefret ettiği insanlardan uzağa, ormana sığınacak. Ama 'dostlar'ı onu ininde de rahat bırakmayacaklar. Çünkü Timon'un ormanda altın bulduğu, kendileri için yeniden bir 'maden' olduğu çalınacak kulaklarına...

Oyun Atölyesi “Atinalı Timon”u Orhan Burian çevirisiyle oynuyor. Ama, oyunun seyirci tarafından daha rahat içselleştirilebilmesi için, Haluk Bilginer, Kemal Aydoğan ve Selçuk Aydoğan tarafından metinde birtakım düzenlemeler yapılmış. Kemal Aydoğan’ın rejisinde de bu tavır hakim. Oyun, aristokrasi zümresinden alınıp bugünün seyircisine çok daha fazla anlam ifade eden sermaye çevresine taşınmış.

Güncelleştirmeler doğrultusunda Atinalı Timon artık ipek gömlekler giyip puro içiyor. Konukları ve Timon’un debdebeli ziyafetleri de günümüzün ‘trend’lerine uygun: Tenis oynayan, güneş gözlüklü adamlar, rengarenk giysileri; Che tişörtleri ile sokakta sık sık rastladığımız gençleri andıran sözde sanatçılar ve anarşist ruhunu kapkara giysileri ve çantasıyla da yansıtan bir soytarı... Timon’un önüne gelene değerli takılar dağıttığı ziyafetleri ise dergilerin sosyete sayfalarından veyahut televizyondaki malum programlardan tanıdık bulmak mümkün... Arada kulağımıza “benzemez kimse sana/ tavrına hayran olayım”, “yiyin efendiler yiyin”, “o eski halimden eser yok şimdi” gibi replikler de takılıyor... Bu ‘güncelleştirme’lerle, seyirciye söylediği sözü daha da somutlayan bir oyun olmuş “Atinalı Timon”. Tolga Çebi’nin yaptığı, elektronik ritimli müziklerin de bu uyarlamaya katkısını yeri gelmişken vurgulayalım. Fakat, bu güncelleştirmelerle paralel yürümeyen bir şey var oyunun temposunda... Sahnedeki ‘görüntü’, Shakespeare’in ya da başka bir zamanın insanları değil, bugünün, yani o sevimsiz tanımla ‘hız çağı’nın insanları... Bu yüzden de; daha hızlı, belki de Timon’un karşı karşıya kaldığı duygusal vahşetin daha enerjik sunulduğu bir oyun olmalı izlediğimiz... Prömiyer izleyicisine yansıyan bu enerji sorununun, “Atinalı Timon”un sonraki temsillerinde çözülebileceğini umuyorum.

“Atinalı Timon”un en büyük şansı, ülkemizin en başarılı aktörlerinden biri olan Haluk Bilginer... Oyunun ilginç bir özelliği de, Timon’a hayat veren Bilginer’in ülkemizde ilk kez

bir Shakespeare oyununda rol alıyor olması. Haluk Bilginer, özellikle ikinci perdede, Timon'un ormana sığındığı ve artık kimseyi görmek istemediği o travmatik sahnelerinde seyircileri coşturdukça coşturuyor. Haluk Bilginer'in başarısı hiç şaşırtıcı değil tabii, onun gibi usta bir oyuncunun, Shakespeare'in bu perdede kendisine sunduğu fırsatları kaçırmayı daha şaşırtıcı olurdu bence... Bilginer bence bu oyunda biraz kendi kendisinden 'rol çalıyor'... İkinci perdedeki oyunun görkemi; birinci perdenin, sözgelimi Timon'un dostlarıyla yüzleştiği ziyafet sahnesindeki o inanılmaz etkileyici kompozisyonunu gölgede bırakıyor...

Bilginer'e; Tülay Bursa, Mahmut Gökgöz, Cüneyt Uzunlar, Murat Şen; Gürkan Uygun, Sermiyan Midyat, Barış Yıldız, Öner Erkan, Toğan Şerif Öney, Barış Aksavaş, Tuna Kırılı, Işık Yönt, Evrim Alasya, Fulya Ceylan, Erdal Çiftçi ve İsmail Yüksel'den oluşan ekip eşlik ediyor "Atinalı Timon"da. Tüm ekibi anıyorum çünkü, bizim sahnelerimizde çok sık rastlanmayan bir 'birlikte'likle oynuyorlar. Hepsini 'birlikte' kutlamak lazım. Burada oyuncuların tümünün performanslarını değerlendirmek mümkün değil ama, özellikle bahsetmek istediğim bir yorum var. Barış Yıldız, Timon'un dalkavuklarından biri olan sözde 'şair' için çok hoş ayrıntılar yakalamış. Yapmacıklığa düşmeden, sulandırmadan efemine bir tip yaratmış. Bu güncel "Atinalı Timon"da hiç yakışksız durmayan, üstelik seyircinin dikkatini çeken yorumu dolayısıyla genç aktörü ve rejisörünü kutlamak gerekli.

Bengi Günay ve Gamze Kuş, modern ama olayın temeli Atina'ya da göndermeleri olan – sütunlara dikkat- çok amaçlı bir sahne tasarımı yapmışlar oyun için. Simgesel anlamlarla bezeli parçalı-hareketli dekor, kâh bir masa, kâh bir yol. Timon'un saltanatı yıkılırken, bu dekorların da konumu değiştiriliyor... Kıyafetler için –Timon hariç- dikkat çekici büyüklükte cepler tasarlanmış. Ne de olsa 'cep' böyle bir oyun için es geçilmemesi gereken bir ayrıntı... İrfan Varlı'nın ışık tasarımıysa –efektlerin de yardımıyla- ormanı sahneye taşımayı

beceriyor... Son bir ayrıntı daha: Sabrina Fresko'nun tasarladığı takılardan biri kocaman bir dolar işareti şeklinde... Elden ele geçen bu kolyenin oyun boyunca kat ettiği yola da dikkat...

www.herkesetiyatro.com 22.05.2006

Sertaç AYVAZ

(8)

Radikal 18.05.2006

Efnan ATMACA

'Cihangir Cumhuriyeti'ne oyun yapmıyoruz'

Festival kapsamında sahnelenen Shakespeare'in 'Atinalı Timon'unda rol alan Haluk Bilginer: Bizim oyunu Ayşe teyzeyle Ahmet amca anlamıyorsa yanlış yaptık demektir. 'Deneysel', neyi denediği belli olmayan oyunlar sahnelemek tiyatro yapmak değil

"Ey seyirci mütevazı bir önerimiz var: Yeni bir dünya yaratmak"... Oyun Atölyesi, 15. Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali kapsamında sahneleyeceği 'Atinalı Timon'da seyirciye böyle sesleniyor. Haluk Bilginer'i Türkiye'de ilk kez bir Shakespeare oyununda seyirci karşısına çıkaracak oyunun yönetmenliğini ise Kemal Aydoğan üstleniyor. Her yıl bir Shakespeare sahnelemek için yola çıkan ve ikinci oyuna imza atan Oyun Atölyesi'nde Bilginer'le 'Atinalı Timon'u konuşurken konu elbette yine Türk tiyatrosuna kadar geldi. Sohbetimize "Bu oyunu Shakespere'e ihanet etmeden sahneliyoruz" diyen Aydoğan da katılınca röportaj biraz dertleşmeye döndü. 'Atinalı Timon' bugün saat 20.30'da Muhsin Ertuğrul Sahnesi'nde. Festivalde bugün İki Kişilik Bir Oyun' (DOT) saat 20.30'da Tiyatro Dot'ta, 'Yangın Yerinde Orkideler' (Tiyatro Anadolu) saat 18.30'da Kenter Tiyatrosu'nda izlenebilir.

Türkiye'de ilk kez Shakespeare oyunuyla seyirci karşısına çıkıyorsunuz. Neden 'Atinalı Timon'u seçtiniz?

Geçen yıl Shakespeare'in 'Othello'suyla başladık. Ve her yıl bir Shakespeare yapmaya karar verdik. Shakespeare'in çok güzel oyunları var ve özel tiyatrolar tarafından hiç sahnelenmedi Türkiye'de. Böyle bir deha 1000 yılda bir geliyor. 500-600 yıl oldu, hâlâ daha iyisi yok. Geçen yıl kıskançlıkla başladık şimdi parayla devam ediyoruz. Ben de geçen yıl oynamadım, bu yıl başlayayım dedim. Çünkü daha oynamak istediğim çok Shakespeare var.

'Atinalı Timon da para üzerine kurulan ilişkilerin ne kadar sahte olduğunu gösteren bir oyun ve sanki günümüzde geçiyormuş gibi bir hali var...

Timon etrafındaki insanları parasıyla yanında tutmaya çalışıyor. Sonra onlar onu terk edince insanlardan nefret etmeye kalkıyor. Sen ilişkini hediye vererek, servetini onlar için harcayarak kurduysan, sevgiyi, saygıyı satın almaya kalkarsan olacağı budur. Bugün de öyle şeyler yaşanıyor. Shakespeare o kadar taze ki her oyunu dün yazılmış gibi. Çünkü Shakespeare'in dehası insan ruhunun şifresini çözmüş olmasında. Dikkat ederseniz 20'nci yüzyılın önde gelen psikologları, psikiyatrları Shakespeare karakterlerinden örnekler verirler. Sendromlara, komplekslere onların adını takarlar. Dolayısıyla Shakespeare ile aynı gezegende yaşamaktan ötürü onur duymak lazım.

'Atinalı Timon'u bugün sahnelemenizin nedeni de günümüzle olan benzerlikleri mi?

Güneşin altında söylenmemiş bir şey yok. Ama bin kere daha söylememiz lazım çünkü çok az şey anlaşıldı. Bugün sermayeyi insan ilişkilerinin odağı yapmaya çalışan insanlar dolu çevremizde. Her şey parayla ölçülüyor ve insan gittikçe insanlığından uzaklaşıyor çünkü para denilen yarattığı nesneye tapmaya başlıyor. Bakın ABD'ye herkese kafa tutma cüretini bulabiliyor. Dünyanın eli sopalı kabadayısı. 1854'te Kızılderili şefi Seattle'ın yazdığı mektubun özüne gelinecek bir gün. Parayı yiyemediğini anlayacaksın ama iş işten geçmiş olacak.

Günümüzde klasikleri modern olarak sahnelemek gibi bir anlayış var. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Oyunun cümlesini nasıl iletmek sizin işinize geliyorsa, sizin estetik zevkiniz, sizin dünyaya bakışınız nasılsa öyle yapmak doğrudur. Modern yapıyorum dişe kuş kondurmanın alemi yok. Modern yapıyorsunuz da bu bize ne veriyor diye sorarlar sonra adama. Halbuki biz burada Shakespeare ne dediyse, ne yazdıysa tüm ilişkileri aynen kullanıyoruz. Sadece daha evrensel bir gözle görüp aktarıyoruz. Herkes sahnede insan gibi davranıyor, herkesin tanıdığı insanlar var sahnede. Herhangi tuhaf yaratıklar yok, aktör denen yaratıklar vardır ya benim hiç sevmediğim işte onlar yok. Allah seyirciyi onlardan korusun.

Klasikleri sahnelemenizin seyirciyi eğitmek gibi de bir tavrı var mı?

İnsanlar klasiklerden niye çekinmişler, niye kaçmışlar niye korkmuşlar? Korkulacak bir yönü olmadığını da göstermek istiyoruz. Kimsenin anlayamayacağı bir şey değil. Bizim oyunu Ayşe teyzeyle Ahmet amca anlamıyorsa bir yerde yanlış yaptık demektir. Çünkü biz onlara oyun yapıyoruz, ama tüm bilgi ve birikimizi sahnede kullanarak. Biz Cihangir Cumhuriyeti'ne oyun yapmıyoruz. 30-40 kişiye, 'deneysel', neyi denediği belli olmayan tiyatro sahnelemek tiyatro yapmak anlamına gelmiyor.

'Deneysel' ve alternatif tiyatroya karşı mısınız yani?

Türkiye'de ana akım olsun ki alternatif olsun. Neye alternatifler bilmiyorlar. Ben derdimi anlatamadıysam sahnede sorun bende. Seyirciyi gerizekâlı yerine koyup "Burada bir şey yapıyorum bak anlamayacaksın sen şimdi" diyemem. Bu ne iktidardır. "Anlamadım" diyenlere de "Gel, anlatayım" diyorlar. Güzel kardeşim sahnede anlatacaksın meyhanede değil. Neyi deniyorlar bir bilsem ben de deneyeceğim. 'Deneysel' tiyatro yapanlar natürmort çizmeden Picasso olmaya çalışıyorlar. Marmaris'te var ya bir ressam bozuntusu onun dediği gibi "Bir yuvarlak yapmış içine de nokta koymuş ben de yaparım bunu" gibi cahil bir söyleme kadar geliyorlar. Ama siz önce bir Picasso olacaksınız, ben sizin portrelerinizi göreceğim, ressam olduğunuzu kanıtlayacaksınız. 30 yıl sonra diyeceksiniz ki ben beş yaşındaki

çocukluğun saflığına ulaşmak istiyorum ve denemeye başlayacaksınız. Yoksa bir sabah uyanıp ben kübik olmak istiyorum denmez.

'Çözüm İngiltere'de olamaz'

Bilginer'in "Birlikte çalışa çalışa ortak bir akıl yürütüyoruz. Aynı pencereden bakmaya başladık dünyaya" diye anlattığı oyunun yönetmeni Kemal Aydoğan, "Oyunda Türkiyeli seyircinin çözeceği kodlar var" diyerek başlıyor söze: "Seyircinin bu dünyanın bir parçası olduğunu anlaması gerekiyor.

Uzak durmayıp kendini içinde görmeli." Sonra söz tiyatroya geliyor. Tıpkı Bilginer gibi hatta ondan daha çok şikâyeti var Aydoğan'ın: "Kendi paramızla tiyatro yapıyoruz. Bu, dünyanın en keyifli işi. Arkana devletin konforunu alacaksın sonra özgün sanat yapıyorum diyeceksin... Ödenekli tiyatrolarda yapılanlar ne özgür, ne özerk, ne de sanatsal açıdan ağırlığı var" diyor. Deneysel tiyatro konusunda da Bilginer'le benzer tonda Aydoğan: "Türk tiyatrosu için çıkışı İngiltere'de aramak, orada bulunan çözümü kendine giydirmek için budala olmak lazım."